

גמרא סדורה

מסכת פסחים

פרק ט' - "מי נְשֶׁהָה"

לימוד פרק זה - לרפואה שלימה וקלה
לרב אברהם יהושע בן פרומנט פאני צוקרמן שליט"א
שיחזור לאיתנו הראשון ברפואה שלימה

ולרך הנלד בן קשת
שיתגבר על המום בליבו והניתוח יצליח
ויגדל כילד בריא ושלם בנחת להוריו ולמשפחתו.

מהדורה המאהיבה את הגמרא על לומדיה
מעניקה חווית הצלחה ושמחה
מאפשרת לימוד מהיר ובהיר בעיון ובהבנה

מהדורה א' - י"ג תמוז תשע"ג

מהדורה ב' - ד אדר תשפ"א

בהצלחה - יגעת ומצאת - תאמיין!!!

להארות והערות

דניאל ברק ווינט

טל' - 0526071122

דוא"ל vinetdb81@gmail.com

עתניאל ד.ג. הר חברון 9040700

©

כל הזכויות על הטקסט, ניקוד, פיסוק

החלוקה לסוגיות ופסקאות

שמורות לעמותת "וכל בנייך לימודיך" ודניאל ברק ווינט.

מסכת פסחים פרק ט' - "מי שהיה"

1. צב, ב - צג, א

משנה

מי שהיה "טמא"⁵²⁶ (במדבר ט, ט-יג) או **"בדרך רחוקה"** (במדבר ט, י):
ולא עשה את הראשון - יעשה את השני.
שגג או נאנס, ולא עשה את הראשון - יעשה את השני.
אם פו, למה נאמר: "טמא", או שהיה "בדרך רחוקה"?
שאלו - פטורין מהברת,
ואלו - חייבין בהברת.

גמרא

איתמר:
 היה בדרך רחוקה ושחטו וזרקו עליו:
רב נחמן אמר: הורצה.
רב ששת אמר: לא הורצה.

"רב נחמן אמר: הורצה" - מיחס הוא דחס רחמנא עליו ואי עבד - תבא עליו ברכה.
"ורב ששת אמר: לא הורצה" - מידתא דחיייה רחמנא בטמא.

אמר רב נחמן:

מנא אמינא לה?

דיתנן:

"מי שהיה טמא או בדרך רחוקה, ולא עשה את הראשון - יעשה את השני."
מכלל דאי בעי - עבד.

ורב ששת אמר לך:

אי הכי, סיפא דקתני: "שגג או נאנס, ולא עשה את הראשון - יעשה את השני."
מדקתני: "ולא עשה", מכלל דאי בעי - עבד!?

הרי "שגג", והרי "נאנס"!

אלא, 'מזיד' קתני בהדיהו,

הכא נמי: 'אונן' קתני בהדיהו.

אמר רב אשי:

מתניתין נמי דיקא,

דקתני: "אלו - פטורין מהברת,

ואלו - חייבין בהברת,"

אהייא?

אילימא א' "שוגג" ו"נאנס" - שוגג ונאנס בני פרת נינהו!?

אלא לאו, אמזיד ואונן.

ורב נחמן אמר לך:

לעולם אמזיד לחודיה,

ובדין הוא דאיבעי ליה למיתנא: 'חייב',

והאי דקתני: 'חייבין' - איידי דתנא רישא: "פטורין",

תנא סיפא: "חייבין".

רפ"י

מתני

מי שהיה טמא:

א"כ למה נאמר טמא. בגמ' פריך הא איצטריך דאי בעי למיעבד בראשון לא מצי עביד אלא אדרך רחוקה קאי דאנוס הוי דלא מצי עביד וה"נ אמרינן בגמרא ואי בעי למיעבד ע"י שלוחו עביד כמ"ד בגמרא הורצה והלכך הואיל ושאר אונסין אידחו לשני אונס דדרך רחוקה ל"ל דאיכר רחמנא טפי מאונס אחרינא הא דרך רחוקה אנוס הוא שאינו יכול ליכנס כל שעת שחיטה כדאמרינן בגמ' ולאשמעינן דאי בעי למיעבד לא מצי עביד לא מצינו למימר דהא ודאי מצי עביד כמ"ד הורצה:

שאלו פטורין מן ההכרת. טמא ודרך רחוקה ושגג ונאנס ואלו חייבין מפרש בגמרא:

גמ'

שחטו וזרקו עליו. ולערב יבא ומ"מ בדרך רחוקה הוא שאין יכול ליכנס בשעת שחיטה דהיינו כל שש שעות עד שקיעת החמה:

הורצה. ופטור מן השני:

כטמא. ולא עשה כלום וזקוק לשני:

מדקתני ולא עשה מכלל דאי בעי מצי עביד. ואטמא ליכא לאוקמא ועל כרחיך אדרך רחוקה קא מהדר: וליטעמין סיפא גבי שגג ונאנס דתנא תו זימנא אחריתי ולא עשה אהי מוקמת לה הלא שגג ולא ידע שהיום פסח הרי שגג ונאנס ומאי אי בעי איכא למימר הכא אלא מאי אית לך למימר בלא עשה דסיפא מזיד קתני בהדיהו ועלה קאי ולא עשה דאי בעי הוה עביד:

ה"נ. גבי לא עשה דרישא אונן קתני בהדיהו ועלה קאי ולא עשה דאי בעי עביד כדאמרי' בפי האשה (דף צא.) האונן והמפקח הגל כו' שוחטין עליהן:

מתני נמי דיקא. דמזיד ואונן קתני בה:

אהייא. קתני חייבין בהכרת:

ור' נחמן. דאמר לא תנן אוננן ברישא ולא עשה אדרך רחוקה קאי אמר לך סיפא ודאי מזיד מחסרא בה ועלה קאי ולא עשה דסיפא וחייבין בהכרת נמי עליה קאי והא דתני חייבין לשון רבים איידי דתנא פטורין תנא נמי חייבין (אמר המגיה בקצת פי' רש"י זה אינו) ותימה לי אמאי לא אמר ר"י מנא אמינא לה דקתני א"כ למה נאמר דרך רחוקה שאלו פטורין כו' מדקאמר למה נאמר ש"מ דאי בעי למיעבד עביד כו"נ דאי כרב ששת איצטריך דאי בעי למיעבד דלא ליעבד (עד כאן):

⁵²⁶ ט וידבר ה' אל-משה לאמר. י דבר אל-בני ישראל לאמר איש איש מי-יהיה-טמא לנפש או בדרך רחוקה לכם או לדתכם ועשה פסח לה'.
 יא בהדש השני בארבעה עשר יום בין הערבים יעשו אתו על-מצות ומזדים יאמלוהו.
 יב לא-ישאירו ממנו עד-בקר ועצם לא ישברו-בו ככל-חקת הפסח יעשו אתו.
 יג והאיש אשר-הוא טהור ובדרך לא-היה וחדל לעשות הפסח ונכרתה הנפש ההוא מעמיה פי קרבן ה' לא הקריב במעדו חטאו ישא האיש ההוא.

רש"י

מה טמא שיש ספק בידו לעשות. אי לאו דדחייה רחמנא דהא קמן קאי :
ואינו עושה. דקא אסר ליה רחמנא לעשות :
אף דרך רחוקה שספק בידו לעשות. שהיה לו שלוחים לשלח וקאמר רחמנא דאינו עושה דמדתה דחיייה :
ר"ע סבר אין שוחטין וזורקין על טמא שרץ. ואע"ג דחזי לאורתא והאי ספק דקאמר הי"ק מה טמא שספק בידו לעשות דחזי למיכל לאורתא ואפילו הכי אין שוחטין וזורקין עליו ואנן ס"ל שוחטין וזורקין הלכך האי נמי דיכול ליכנס בשעת אכילה שוחטין וזורקין עליו :
ובועלי נדות. שכל אלו טומאה ארוכה :
וטמא. לנפש :
וא"כ. דאף אלו עושים את השני :
למה נאמר טמא. בתמיה :
אלא למה נאמר דרך רחוקה. אי משום דאי בעי למיעבד לא תעביד הא בדרך רחוקה הוא וא"ת שלא ישלח פסחו וכדרב ששת האי תנא לית ליה אלא כרב נחמן סבירא ליה דאמר הורצה דאי כרב ששת איצטריך דרך רחוקה למימר דאי בעי לא ליעביד :
מי מחייבא. דקתני נדות ויולדות :
יכול לא יהו כו'. ולא קתני זבות ויולדות. :
הא רבי יוסי. דאמר בפירקין דלעיל (דף צא:) נשים בשני שוחטין עליהן בפני עצמן :
הא ר"י ור"ש. דאמרי רשות :

אמר רב שישת:
 מנא אמינא לה?
 דתניא:

"רבי עקיבא אומר:

נאמר: "טמא", ונאמר: "בדרך רחוקה",

מה "טמא" - שספק בידו לעשות ואינו עושה,

אף "בדרך רחוקה" נמי - שספק בידו לעשות ואינו עושה!"

צגא

ורב נחמן אמר לך:

רבי עקיבא לטעמיה, דקסבר: אין שוחטין וזורקין על טמא שרץ, ואנא, סבירא לי כמאן דאמר: שוחטין וזורקין על טמא שרץ.

תנו רבנן:

"אלו שעושים את השני: הזבין והזבות,

המצורעין והמצורעות,

ונדות ובוועלי נדות,

והיולדות,

השוגגין,

והאנוסין,

והמזדיין,

וטמא,

ושהיה בדרך רחוקה.

אם כן, למה נאמר: "טמא"?

"למה נאמר"!!

דאי בעי למיעבד בראשון - לא שבקינן ליה!

אלא: אם כן, למה נאמר: **"בדרך רחוקה"?**

לפוטרו מן הכרת."

וקמאן דאמר: הורצה.

אשה בשני - מי מחייבא?!

והא תניא:

"יכול לא יהו עושים את השני אלא: טמא נפש,

ושהיה בדרך רחוקה,

זבין,

ומצורעין,

ובוועלי נדות - מניין?

תלמוד לומר: "איש איש" (במדבר ט, י)!"

לא קשיא:

הא - רבי יוסי,

הא - רבי יהודה ורבי שמעון.

2. צג, א-ב

רס"י

חייב כרת על הראשון וחייב כרת על השני. חיוב כרת יש על זה ועל זה ובהוד גברא לא משכחת לה דתרי קטלי בחד גברא ליכא ואם לענין דאם שגג בשניהן יתחייב שתי חטאות ליכא למימר הכי דכרת דפסח אין חייבין על שגגתו חטאת דתנן בכריתות (דף ב.) הפסח והמילה מצות עשה היא ואין חטאת באה אלא על שגגת כרת של לאו דכתיב (ויקרא ד) אשר לא תעשינה אלא נפקא מינה דאם שגג בא' מהן והזיד בחבירו חייב אי נמי לגר שנתגייר בין שני פסחים:

ופטור על השני. ואם שגג בראשון והזיד בשני פטור: **אף על הראשון.** אם הזיד אינו חייב כרת עד שיזיד אף בשני אבל אם עשה את השני או שגג בו פטור לגמרי דשני תשלומים דראשון ותקנתא דראשון הוא ומזיד שלו הוא גמרו של כרת דראשון הלכך באיזה מהן ששגג פטור:

ואזדו לטעמייהו. רבי ורבי נתן: **שהגדיל.** צמחו בו שערות: **חייבין לעשות את השני.** דקסבר רגל בפני עצמו הוא ואית ליה חיובא באנפי נפשיה ואפי' למאן דלא איחזי בראשון:

תשלומין דראשון. ומאן דלא איחזי בראשון לא מיחייב אשני ומיהו תקוני לראשון מכרת אם הזיד בראשון לא מתקן ליה הלכך חייב כרת על הראשון ואפילו עשה את השני ופטור על השני אם שגג בראשון והזיד בשני דהא לית ליה חיובא באנפי נפשיה ובראשון הרי שגג: **תקנתא דראשון.** מכרת דיליה דאפילו הזיד בראשון השני פוטרו מן הכרת:

אי נמי קרבן ה' לא הקריב וגו'. דכי משמש בארבע לשונות וזה בלשון אי דרשינן ליה ולא קאי אדלעיל מיניה לפרושי טעמא למילתא קמיינתא כמו לשון דהא אלא מילתא אחריתי היא כמו כי יקרא (דברים כב) כי תכלה לעשר (שם כו) כי תפגע (שמות כג):

קסבר מגדף. דכתיב ביה כרת היינו מברך את השם וכיון דיש כרת במברך את השם יליף האי מיניה נשיאות חטא נשיאות חטא לגזירה שוה:

ורבי נתן. מוקי ליה להאי כי בלשון דהא וקאי אדלעיל מיניה למיתב טעמא למילתיה ונכרת בראשון משום דהא קרבן ה' לא הקריב במועדו בראשון:

תנו רבנן:

"חייב כרת על הראשון,

וחייב כרת על השני,

דברי רבי.

רבי נתן אומר:

חייב כרת על הראשון,

ופטור על השני.

רבי חנניא בן עקביא אומר:

אף על הראשון - אינו חייב כרת,

אלא אם כן לא עשה את השני".

ואזדו לטעמייהו.

דתניא:

"גר שנתגייר בין שני פסחים,

וכן קטן שהגדיל בין שני פסחים - חייב לעשות פסח שני,

דברי רבי.

רבי נתן אומר:

כל שזקוק לראשון - זקוק לשני,

כל שאין זקוק לראשון - אין זקוק לשני".

במאי קמיפלגי?

רבי סבר: שני - רגל בפני עצמו הוא.

רבי נתן סבר: שני - תשלומין דראשון הוא,

תקוני לראשון, לא מתקין ליה.

ורבי חנניא בן עקביא סבר: שני - תקנתא דראשון הוא.

ושלשתן מקרא אחד דרשו:

"והאיש אשר הוא טהור ובדרף לא היה"⁵²⁷ (במדבר ט, יג),

רבי סבר: "וחדל לעשות הפסח ונכרתה" (במדבר ט, יג) - דלא עבד בראשון,

אי נמי "קרבן ה' לא הקריב במועדו" (במדבר ט, יג) - בשני.

וממאי דהא⁵²⁸ "חטאו ישא" כרת הוא?

צג,

קסבר: "מגדף"⁵²⁹ (במדבר טו, ל) - היינו מברך השם.

וכתיב ב'מברך את השם': "ונשא חטאו"⁵³⁰ (ויקרא כד, טו).

וגמר האי "חטאו" דהקא, מ'חטאו' דהתם,

מה להלן - 'כרת', אף כאן - נמי 'כרת'.

ורבי נתן?

סבר: "וחדל לעשות הפסח ונכרתה" (במדבר ט, יג), דהאי "מי" - לשון 'דהא' הוא,

והכי קאמר רחמנא: דהא "קרבן ה' לא הקריב במועדו" - בראשון.

האי "חטאו ישא" - מאי עביד ליה?

⁵²⁷ והאיש אשר הוא טהור ובדרף לא היה וחדל לעשות הפסח ונכרתה הנפש ההוא מעמיה מי קרבן ה' לא הקריב במועדו חטאו ישא האיש ההוא

⁵²⁸ מסורת הש"ו

⁵²⁹ והנפש אשר תעשה ביד רמה מן האזרח ומן הגר את יהוה הוא מגדף ונכרתה הנפש ההוא מקרב עמה

⁵³⁰ ואל בני ישראל תדבר לאמר איש איש כי יקלל אלהיו ונשא חטאו

רש"י

לאו היינו מברך את השם. אלא מזמר ומשורר לעיני דאיכא דסבירא ליה הכי בכריתות (דף ז:). ולית לן כרת במברך אי לאו מהכא גמירי לה:
ורבי חנניא. נמי דריש האי כי לשון אי כרי' אלא קסבר לאו מילתא אחריתי היא אלא כרת דקמא תלא ביה ונכרת במזיד דראשון אם קרבן ה' לא יקריב בשני:
כדאמרן. לאגמורי כרת למברך:
דברי הכל חייב. חד כרת:
לר' ור' נתן חייב. דלא סבירא להו דשני תקנתא דראשון:
שגג בראשון והזיד בשני לרבי חייב. דאית ליה כרת בשני באנפי נפשיה:
לר' נתן ור' חנניא פטור. דהא לא כתיב כרת אלא אראשון והרי שגג בו:

קסבר: **"מגדף"** - לאו היינו מברך את השם'.
 וגמר האי **"הטאו"** דהתם, מהאי **"הטאו"** דהקא, מה הקא - כרת, אף התם - כרת.

ורבי חנניא בן עקביא סבר: **"וחדל לעשות הפסח ונכרתה"** (במדבר ט, יג), אי **"קרבו ה' לא הקריב במועדו"** - בשני.

והאי **"הטאו ישא"** - מאי עביד ליה?

כדאמרן.

הלכה:

- הזיד בזה ובזה - דברי הכל חייב.
- שגג בזה ובזה - דברי הכל פטור.
- הזיד בראשון ושגג בשני:
- לרבי ולרבי נתן - מחייבי,
- לרבי חנניא בן עקביא - פטור.
- שגג בראשון והזיד בשני:
- לרבי - חייב,
- לרבי נתן ולרבי חנניא בן עקביא - פטור.

3. צג, ב

רס"י

מתני'

מתני' מודיעים. שם העיר: נקוד על ה'. שברחוקה וכל ניקוד למעט הדבר בא דמשמע סמיוה להא תיבה מהכא:

גמ'

חמשה עשר מילין. מדקרי ליה תנא דידן דרך רחוקה לגבי פסח וסבירא ליה לעולא דרך רחוקה כל שאינו יכול ליכנס בשעת שחיטה כל שעת שחיטה מהלך ואינו מגיע ושעת שחיטה מחצות היום ואילך דבין הערבים כתיב ביה כתמיד ותמיד אע"פ שנשחט בשש ומחצה זמנו מן התורה מתחלת שבע ואילך שמתחלת החמה להתעקם כלפי מערב קצת ומשחרי כותלי דהכי אמרינן ביומא בפי שלישי (דף כח:): צלותיה דאברהם מכי משחרי כותלי והיינו מחצות היום ולהלן ופרכינן עלה מהא דתנן תמיד נשחט בשש ומחצה ומשני שאני כותלי בית המקדש דלא מכווני רחבם מתחתיהן ולא משחרי בעיקום פורתא עד חצי שבע ומיהו זמן שחיטה מתחלת שבע ואילך ונמשך עד שתשקע החמה ומשתשקע החמה לא דם נפסל בשקיעת החמה באיזהו מקומן (זבחים דף נו.) ומחצות ועד שקיעת החמה מהלך חמשה עשר מילין כי הא דר' יוחנן:

סבר לה. עולא:

כמה מהלך אדם. בינוני וביום בינוני דתקופת ניסן ותשרי שהימים והלילות שוין: עשרה פרסאות. ארבעים מילין: מעלות השחר עד הנץ החמה חמשה מיל. כך שהיית החמה לצאת בעוביו של רקיע וכנגדה שוהה בשקיעתה ליכנס דהיינו משקיעתה ועד צאת הכוכבים: פשו תלתין. מהנצה ועד שקיעתה: לאורתא. לשקיעת החמה דשוב אין זמן שחיטה דדם קדשים נפסל בשקיעת החמה כדאמרינן באיזהו מקומן בשחיטת קדשים:

משנה

איזו היא "דרך רחוקה"?

מן המודיעים ולחוץ,

וכמתנה לכל רוח,

דברי רבי עקיבא.

רבי אליעזר אומר:

מאיסקופת העזרה ולחוץ.

אמר לו רבי יוסי:

לפיכך נקוד על "ה" ⁵³¹ (במדבר ט, י) -

לומר: לא מפני שרחוק ודאי,

אלא מאיסקופת העזרה ולחוץ.

גמרא

אמר עולא:

מן המודיעים לירושלים - חמשה עשר מילין הויה.

סבר לה כי הא דאמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן:

כמה מהלך אדם ביום?

עשרה פרסאות.

מעלות השחר ועד הנץ החמה - חמשות מילין,

משקיעת החמה ועד צאת הכוכבים - חמשות מילין,

פשו לה תלתין,

חמיסר - מצפרא לפלגא דיומא,

וחמיסר - מפלגא דיומא לאורתא.

עולא לטעמיה,

דאמר עולא:

אי זה הוא "דרך רחוקה"?

כל שאין יכול ליכנס בשעת שחיטה.

אמר מר:

"מעלות השחר עד הנץ החמה - חמשות מילין".

מנא לן?

דכתב:

"וכמו השחר עלה ויאיצו המלאכים" ⁵³² (בראשית יט, טו),

וכתיב: "השמש יצא על הארץ ולוט בא צערה" (בראשית יט, כג),

ואמר רבי חנינא:

לדידי חזי לי ההוא אתרא, והויה חמשה מילין.

⁵³¹ דבר אל-בני ישראל לאמור איש איש מי-יהיה-טמא לנפש או בדרך רחוקה לכם או לדתיכם ועשה פסח לה'

⁵³² וכמו השחר עלה ויאיצו המלאכים בלוט לאמור קום קח את אשתך ואת שתי בנותיך הנמצאות פן תספה בעוון העיר

4. צג, ב - צד, א

רש"י

בשעת אכילה. כל שעת אכילה שרחוק מחצות היום כל כך שאינו יכול ליכנס כל הלילה אכילת הפסח כל הלילה ורבנן עבוד הרחקה ואמור עד חצות לר"ע ולר"א דאורייתא עד חצות בפרק בתרא (דף קכ:): ובברכות בפ"ק (דף ט.):

ולרב יהודה קשיא. דאמר כל שאינו יכול ליכנס בשעת אכילה הוא דפטור הא איחזי למיכל לאורתא חייב:

והא טמא שרץ כו'. ופלוגתייהו בפרק האשה (לעיל דף צ:):

לדידי לא קשיא. דאף על גב דדרך רחוקה פטורא להאי דחזי לאורתא ומיחייבנא ליה גבי טמא שרץ היינו טעמא דדרך רחוקה תלא רחמנא פטורא דטהור והיינו דרך רחוקה שאין יכול ליכנס בשעת שחיטה דגבי עשייה כתיב ואף על גב דיכול ליכנס בשעת אכילה רחמנא פטריה אבל לטמא לא תלה רחמנא פטורא דידיה בדרך רחוקה אלא בטומאה וטעמא דטומאה משום אכילה היא ולא משום עשייה דהא יכול לשלח קרבנותיו ועוד מדכתב טמא נפש ולא כתב בעל קרי או טמא שרץ שמעינן מיניה לא פטרי אלא בטומאה אריכתא דלא חזי לאורתא:

ולרב יהודה לא קשיא. דקסבר טמא לנפש סתמא כתיב ואפילו שביעי שלו במשמע כדאוקימנא באידך פירקין (דף צ:): דסבר לה כמאן דאמר טמאי מת מצוה היו שחל שביעי שלהן בערב הפסח:

בסוסיים ובפרדים. במרוצה: **יכול יהא חייב.** כרת אם לא הגיע לעזרה בשעת שחיטה:

והלל היה. דחוץ למודיעין דרך רחוקה הוא: **מפני גמלים וקרונות.** והוא היה מביא בניו ובני ביתו עליהן: **חייב.** שאין זה אונס שיש לו להשמט ולילך יחידי ולשחוט:

גופא:

"אמר עולא: איזה הוא **"דרך רחוקה"**? כל שאין יכול ליכנס בשעת שחיטה".

ורב יהודה אמר:

כל שאין יכול ליכנס בשעת אכילה.

אמר ליה רבה לעולא:

לדיך קשיא, ולרבי יהודה קשיא.

לדיך קשיא:

דאמרת: כל שאין יכול ליכנס בשעת שחיטה, והא טמא שרץ, דאין יכול ליכנס בשעת שחיטה, וקאמרת: שוחטין וזורקין על טמא שרץ!

ולרב יהודה קשיא:

דאמר: כל שאין יכול ליכנס בשעת אכילה, והא טמא שרץ, דיכול ליכנס בשעת אכילה, וקאמר: אין שוחטין וזורקין על טמא שרץ!

אמר ליה:

לא לדידי קשיא,

ולא לרב יהודה קשיא.

לדידי לא קשיא:

"דרך רחוקה" - לטהור, ואין **"דרך רחוקה"** - לטמא.

צד א לרב יהודה לא קשיא:

טמא שרץ - רחמנא דחיייה,

דכתבי: **"איש איש מי יהיה טמא לנפש"** (במדבר ט, י),

מי לא עסקינן שחל שביעי שלו להיות בערב הפסח?! ואפילו הכי אמר רחמנא: לדיחי.

תנו רבנן:

"היה עומד חוג למודיעים, ויכול ליכנס בסוסיים ובפרדים -

יכול יהא חייב?

תלמוד לומר: **"ובדרך לא היה"** (במדבר ט, יא) - והלה היה בדרך.

היה עומד לפניו מן המודיעים, ואין יכול ליכנס מפני גמלים וקרונות המעבבות אותו -

יכול לא יהא חייב?

תלמוד לומר: **"ובדרך לא היה"** - והרי לא היה בדרך".

5. צד, א-ב

רפ"י

שיתא אלפי פרסי הוה עלמא.
היקף הילוך החמה בתוך החלל
ממזרח למערב:
וסומכא דרקיעא. עוביו של
רקיע:

חדא גמרא. שיתא אלפי פרסי
דעלמא גמרא הוה מרביה והא
דאלפא פרסי סומכא דרקיע
הוה סבר לה מדעתיה מההיא
דשית אלפי פרסי דגמרא:

עוביו של רקיע אחד מששה
ביום. מהנצה ועד שקיעתה
שהרי אדם מהלך שלשים מילין
מהנצה ועד שקיעתה ובתוך
מהלך שלשים מילין לאדם היא
מהלכת את כל העולם שהוא
ששת אלפים פרסי וכדי מהלך
חמשה מילין הוי אחד מששה
בשלשים מילין אלמא סומכא
דרקיעא אלפא פרסי שבכל
מהלך חמשה מיל לאדם החמה
מהלכת אלף פרסאות וי"מ
שיתא אלפי פרסי היינו לאורך
או לרוחב ולא נהירא לן כלל
שהרי אין החמה מהלכת
לאורכו של עולם אלא מקיפתו:
תי"ש ר"י אומר כו' אחד מי'
ביום. ר"י קא חשיב לכוליה
יומא מעלות השחר ועד צאת
הכוכבים מיהו בהא מותבינן
לרבא דקתני הכא מעלות השחר
ועד הנץ החמה ארבעה מילין
דהיינו עובי הרקיע וכן
משקיעתה ועד צאת הכוכבים
ארבעי מילין פשו להו ל"ב מילין
מהנץ החמה ועד שקיעה
ותיבתא דרבא ודעולא דאמרי
שלשים מילין:

נימא תיהוי תיובתיה דר"י.
כלומר נימא דהא דאמרי לעיל
בדרבה בר בר חנה מעלות
השחר ועד הנץ החמה חמשה
מילין כולה רבה בר בר חנה
אמר לה ומשמיה דר' יוחנן
ותיהוי הך נמי תיובתיה:
כי אמיןא אנא ביממא אמרי.
אני כללתי של כל היום מעלות
היום עד צאת הכוכבים עשרה
פרסאות ולא פירשתי כמה
קודם הנץ החמה ואחר
שקיעתה ורבנן עולא ורבא
שפירשו הדבר טעו בקדמא
וחשוכא שרוב בני אדם מהלכין
חמשה מילין קודם הנץ החמה
ע"י שמשכימין קודם עלות
השחר וכן אחר שקיעתה על ידי
שמחשכין ליכנס אחר צאת
הכוכבים:

תיובתיה דרבי חנינא. דאמר
מסדום ועד צוער חמשה מילין
והתם בהדיא מפרש קרא
מעלות השחר עד הנץ החמה
דכתיב (בראשית יט) וכמו
השחר עלה וגו' וכתוב (שם)
השמש יצא על הארץ:

וכוש הוי אחד מששים בעולם.
אלמא עולם טפי משיתא אלפי
פרסי:

כישוי קדירה. דבר מועט:

אמר רבא:

שיתא אלפי פרסי הוי עלמא,
וסומכא דרקיעא אלפא פרסי.

חדא - גמרא,

וחדא - סבא.

סבר לה כי הא דאמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן:
כמה מהלך אדם בינוני ביום?
עשר פרסאות.

מעלות השחר ועד הנץ החמה - חמשה מילין,
משקיעת החמה עד צאת הכוכבים - חמשה מילין,
נמצא עוביו של רקיע - אחד מששה ביום.

מיתבי:

"דבי יהודה אומר:

עוביו של רקיע - אחד מעשרה ביום.

תדע, כמה מהלך אדם בינוני ביום - עשר פרסאות,
ומעלות השחר עד הנץ החמה - ארבעת מילין,
משקיעת החמה ועד צאת הכוכבים - ארבעת מילין,
נמצא עוביו של רקיע - אחד מעשרה ביום!"

תיובתא דרבא!

תיובתא דעולא!

תיובתא!

לימא תיהוי תיובתא דרבי יוחנן?

אמר לך:

אנא - ביממא הוא דאמרי,

ורבנן - הוא דקא טעו, דקא חשבו דקדמא וחסוכא.

לימא תיהוי תיובתא דרבי חנינא?

לא, "ויאצו" (בראשית יט, ט) - שאני.

תא שמע:

"מצרים - היא ארבע מאות פרסה על ארבע מאות פרסה,

ומצרים - אחד מששים בנוש,

ובנוש - אחד מששים בעולם,

ועולם - אחד מששים בגן,

וגן - אחד מששים בעדן,

ועדן - אחד מששים בגיהנם,

נמצא כל העולם כולו - כביסוי קדירה לגיהנם!"

תיובתא.

תא שמע:

דתנא דבי אליהו:

רש"י

כל הישוב כולו. של בני אדם :
תחת כוכב אחד עומד. וכמה כוכבים יש ברקיע לאין מספר וכיון דכוכב אחד מחזיק את כל הישוב ורואין אנו שהישוב יותר מאלף פרסה הרי כמה כוכבים שברקיע ישוב אחד לכל כוכב בימים ובנהרות ומדברות ואילו אין ברקיע אלא ששה כוכבים הרי כאן ששת אלפים פרסי לעלמא וכ"ש שיש כוכבים יותר מו' אלפים כוכב לכל פרסה :

הולך למזרח. לסוף העולם לקץ שנים הרבה יראה אל אותו מקום שהיה רואהו כשהיה עומד במערב ואילו לא היה מחזיק כל הישוב כשהוא עומד במערב ורואהו על ראשו כשהוא למזרח לא היה רואהו על ראשו אלא מן הצד באלכסון כפי מה שעבר ונמשך מתחתיו :
עגלה. אותן כוכבים העשויים כעגלה והוא מזל שור :

בין עגלה לעקרב. ולא שמחזיק כל אויר שביניהם שהרי כמה כוכבים יש ביניהם וכל אחד כדי ישוב אלא ישוב בין שניהם עומד שהרי כל אדם רואה בצפונו עגלה ובדרומו עקרב :
ובכל הישוב. אינה מהלכת החמה אלא שעה אחת ביום חצי שש וחצי שבע חמה עומדת בראש כל אדם רואה החמה על ראשו והיינו אותה שעה שהחמה מהלכת ברקיע נגד היישוב :

תיובתא. דרבא דקתני דמדברות וימים ונהרות מחזיקות אחד עשר שיעורי ישוב וקא חזינן דישוב גדול מאד ונמצא עולה עולם לכמה אלפים תיובתא דרבא :

לאותו רשע. נבוכדנצר :
בן בנו של נמרוד. לאו דוקא בן בנו אלא כלומר מזרע נמרוד :
שהמריד. השיא עצה לאנשי דור הפלגה לבנות מגדל להלחם בצבא השמים שהוא היה מלך בבבל כדכתיב (בראשית י) ותהי ראשית ממלכתו בבל :

וכן בין רקיע לרקיע. לאורכו של עולם כמדת גובהו כדכתיב אשר ברא אלהים אדם על הארץ ולמקצה השמים וגוי במסכת חגיגה (דף יב.). דריש ליה הכי אלמא עולם מהלך חמש מאות שנה צא וחשוב עשר פרסאות ליום נמצא עולה לכמה אלפים ותיובתא דרבא :

דבי נתן אומר:

כל הישוב כולו - תחת כוכב אחד יושב.
תדע, שהרי אדם נותן עינו בכוכב אחד,
הולך למזרח - עומד בנגדו,
לארבע רוחות העולם - עומד בנגדו,
מכלל: דכל הישוב כולו - תחת כוכב אחד יושב!"

תיובתא.

תא שמע:

"עגלה - בצפון,
ועקרב - בדרום,
וכל הישוב כולו - אינו יושב אלא בין עגלה לעקרב.
וכל הישוב כולו - אינו הוה אלא שעה אחת ביום,
שאין חמה נכנסת לישוב אלא שעה אחת ביום.
תדע, שבחמש - חמה במזרח, ובשבע - חמה במערב,
חצי שש וחצי שבע - חמה עומדת בראש כל אדם!"

תיובתא.

תא שמע:

ד"אמר רבן יוחנן בן זכאי:
מה תשובה השיבתו בת קול לאותו רשע,
בשעה שאמר: "עגלה על כפתי עב אדמה לעליון" (ישעיה יד, יד)?
יצתה בת קול ואמרה לו:

רשע בן רשע, בן בנו של נמרוד הרשע, שהמריד את כל העולם כולו עלי במלכותו,
כמה שנותיו של אדם?

שבעים שנה,

ואם בגבורות - שמונים שנה,

שנאמר: "ימי שנותינו בהם שבעים שנה ואם בגבורות שמונים שנה" (תהלים צ, י).

מן הארץ עד לרקיע - מהלך חמש מאות שנה,

ועוביו של רקיע - מהלך חמש מאות שנה,

ובין⁵³³ רקיע לרקיע - מהלך חמש מאות שנה, וכן בין כל רקיע ורקיע.

"אך אל שאול תורד אל ירפתי בור" (ישעיה יד, טו)!"

תיובתא.

⁵³³ גירסת וילנא: (כל)

6. צד, ב

רפ"י

גלגל. כמין אופן ברקיע שהמזלות נתונים בו גלגל קבוע ואינו מגלגל אלא כעין אופן עגלה המונח בקרקע אבל המזלות מהלכים סביב הילוך מועט ואין מקיפין את הגלגל אלא כל מזל משמש את החמה נד ממקומו ומוליכו עד חברו וחוזר למקומו לפיכך אין עגלה נראית בדרום ולא עקרב בצפון שהרי אין מקיפין אלא מהלכין הילוך מועט וחוזרין:

לא מצינו עגלה בדרום ועקרב בצפון. ואי ס"ד גלגל חוזר ומזלות קבועין נמצא גלגל מולך ומגלגל המזלות לכל ד' הרוחות כשם שהוא מגלגל והיינו כמין אופן ונתון ברקיע חצוי למטה מן הרקיע וחצוי למעלה מן הרקיע וכשעולה צדו זה שוקע צדו אחר לפי דברי חכמי אומות העולם שאומרים גלגל חוזר ולפי דברי חכמי ישראל שאומרים גלגל קבוע אין לפרש שוקע ועולה אלא במזלות:

דילמא כי בוצינא דריחיא. כברזל התחוב בנקב רחב שברחים שהשוכב עומד במקומו והברזל חוזר ואם באת לגלגל השוכב מתגלגל סביב הברזל והברזל עומד במקומו:

אי נמי כי צינורא דדשא. שהדלת סובבת בחור המפתן העליון והמפתן במקומו עומד ואם באת לגלגל המשקוף הוא מתגלגל סביב הציר והדלת עומד במקומו וכך הגלגל מתגלגל בפני עצמו ומולך החמה והמזלות קבועים בגלגל אחר בתוכו ואותו הגלגל אינו זז ממקומו אלא גלגל חיצון מולך חמה על פני כל המזלות אי נמי גלגל חמה מבפנים וגלגל המזלות מבחוץ:

למטה מן הרקיע. זורחת על הארץ כאשר אנו רואין ובלילה למעלה מן הרקיע זורחת ואינה נראית למטה: ה"ג וחכמי או"ה אומרים ביום למטה מן הרקיע ובלילה למטה מן הקרקע:

מעינות צוננין. אין לך מים נובעין שאינו צונן ביום יותר מבלילה ואע"פ שמי נהרות חמין הן ביום בחום הקיץ הוא זה מפני שרחקו ממקום נביעתן ונתחממו בחום העולם אבל תכף נביעתן הן צונן ביום לפי שהחמה גבוהה מהן:

ובלילה מעינות רותחין. שהחמה מחממתן תחת הקרקע תדע שבעלות השחר אתה רואה עשן על הנהרות:

בשפולו של רקיע. סמוך לקרקע בשולי הכיפה:

לפיכך כל העולם צונן. שאינה מהלכת אלא בצדי העולם:

ומעינות רותחים. דהיינו אצל המים מצדי העולם שהמעינות באות מהם:

בארבע שבילין. מהלכת גבורתה של חמה:

תנו רבנן:

"חכמי ישראל אומרים: גלגל - קבוע, ומזלות - חוזרין.

וחכמי אומות העולם אומרים: גלגל - חוזר, ומזלות - קבועין.

אמר רבי:

תשובה לדבריהם: מעולם לא מצינו עגלה בדרום ועקרב בצפון.

מתקיף לה רב אחא בר יעקב:

ודילמא כבוצינא דריחיא,

אי נמי, כצינורא דדשא!

חכמי ישראל אומרים: ביום - חמה מהלכת למטה מן הרקיע.

ובלילה - למעלה מן הרקיע.

וחכמי אומות העולם אומרים: ביום - חמה מהלכת למטה מן הרקיע.

ובלילה - למטה מן הקרקע.

אמר רבי:

ונראין דבריהן מדברינו,

שביום - מעינות צוננין, ובלילה - רותחין".

תניא:

"רבי נתן אומר:

בימות החמה - חמה מהלכת בגובה של רקיע,

לפיכך כל העולם נולו - רותח, ומעינות - צוננין,

בימות הגשמים - חמה מהלכת בשיפולי רקיע,

לפיכך כל העולם נולו - צונן, ומעינות - רותחין".

תנו רבנן:

"בארבעה שבילין חמה מהלכת:

ניסן, אייר וסיון - מהלכת בהרים, כדי לפשר את השלגין,

תמוז, אב ואלול - מהלכת בישוב, כדי לבשל את הפירות,

תשרי, מרחשון ובסליו - מהלכת בימים, כדי ליבש את הנהרות,

טבת, שבט ואדר - מהלכת במדבר, שלא ליבש את הזרעים".

7. צד, ב

רש"י

ולא אמרינן ליה קום עייל. ואי לא עיילת מיחייבת כרת: **ענוש כרת.** משום פסח אלמא אמרינן ליה קום מהול: **דרך רחוקה.** פטרה את הטהור והרי הוא בדרך רחוקה דחוץ לעזרה דרך רחוקה מיקרי דילפינן מריחוק מקום דמעשרו מה להלן חוץ למקום הכשירו אף כאן חוץ למקום הכשירו והכשירו דפסח בעזרה היא הלכך לא אמרינן ליה קום עייל אבל אין דרך רחוקה בטמא דלאו משום טעמא דריחוק איפטר טמא אלא משום דלא מצי אכיל לאורתא והכי נמי אין דרך רחוקה לערל והאי דנקט טמא משום דלעיל (דף צג:.) אמרו להאי שינויא גבי טמא וכיון דערל מצי לתקוני נפשיה מיחייב דלא פטריה רחמנא לטמא אלא משום דלא מצי למיכל באורתא והאי מצי למיכל והכי נמי ערל: **נאמר ריחוק מקום בפסח.** או בדרך רחוקה לכס (במדבר ט) ריחוק מקום במעשר כי ירחק ממך המקום (דברים יד) חוץ לחומת ירושלים אפילו פסיעה אחת דכתיב כי לא תוכל שאתו ואין שאת אלא אכילה במסי מכות (דף יט:): **חוץ לאכילתו.** חומת ירושלים אבל חוץ לעשייתו דהיינו חומת עזרה לא דאמרינן קום עול: **חוץ לעשייתו.** דגמרינן מריחוק דמעשר הכי מה להלן חוץ להכשירו והכשירו דפסח בעזרה אלמא איכא תנאי דפליגי בדרי אליעזר ותנא דערל שלא מל פליג ואמר דלא פטר ר' אליעזר אלא בעומד חוץ למודיעים דלא מצינו למימר ליה קום עול: **הלך אחר רוב העומדים בעזרה.** אם רובן טמאין אעי"פ שבחוץ ישראל טהורין הרבה יעשה בטומאה דדרך רחוקה היא לאותן העומדין מבחוץ ואינן חשובין בעושי פסח ובתרי הני [שבעזרה] אזלינן: ה"ג בתוספתא ר' יוסי הגלילי אומר דרך רחוקה שומע אני מהלך שנים ושלושה ימים כשהוא אומר ובדרך לא היה מגיד שמאסקופת עזרה ולחוץ קרוי דרך ובספרים היא משובשת:

["איזו היא דרך רחוקה?"]

רבי אליעזר אומר:

מאיסקופת העזרה ולחוץ".

ואף על גב דמצי עייל, ולא אמרינן ליה: קום עייל! והתניא:

"יהודי ערל שלא מל - ענוש כרת,

דברי רבי אליעזר!"

אמר אביי:

"דרך רחוקה" - לטהור,

ואין "דרך רחוקה" - לטמא.

רבא אמר:

תנאי היא,

דתנאי:

"רבי אליעזר אומר:

נאמר ריחוק מקום בפסח, ונאמר ריחוק מקום במעשר⁵³⁴,

מה להלן - חוץ לאכילתו,

אף כאן - חוץ לאכילתו.

רבי יוסי בר רבי יהודה אומר משום רבי אליעזר:

חוץ לעשייתו".

קמאן אזלא הא דאמר רבי יצחק בר רב יוסף:

בטמאים - הלך אחר רוב העומדין בעזרה.

קמאן?

קרבי יוסי בר רבי יהודה שאמר משום רבי אליעזר.

⁵³⁴ כי ירחק ממך המקום אשר יבחר ה' אלהיך לשום שמו שם" (דברים יד, כד)

כ"י

8. צד, ב

"אמר לו רבי יוסי:**לפיכך [נקוד על "ה" 535 -****לומר: לא מפני שרחוק ודאי, אלא מאיסקופת העזרה ולחוג"].**

תניא:

"רבי יוסי הגלילי אומר:**"דרך רחוקה" - שומע אני מהלך שנים או שלשה ימים,****בשהוא אומר: "ודרך לא היה" (במדבר ט, יג) - מגיד שמאסקופת העזרה ולחוג קרוי "דרך".**

9. צה, א

רס"י

מתני'

מצה וחמץ יש לו בבית. בגמי יליף לה לטעמא דכולה מתניתין:

גמ'

ככל חוקת הפסח וגו'. בפסח שני כתיב:

אותו. משמע גופו:

במצות שבגופו הכתוב מדבר. לא ריבה את השני לדין ראשון אלא במצות שבגופו כגון סדר עבודותיו ואכילת צלי אבל לא למצות שאינן בגופו כגון השבתת שאור:

מצות שעל גופו מנין. כגון מצה ומרור שהן דברים אחרים ובאין חובה לו:

יכול אף מצות שלא על גופו. כגון השבתת שאור ולקמיה פריך מנא תיתי והאמרת אותו משמע מצות שבגופו:

מה שבירת העצם מיוחדת. לקמן יליף לה בפרט וכלל דפרטי כתיבי ברישא והדר כלל על מצות ומרורים יאכלוהו וכן לא ישאירו ממנו עד בקר ועצם לא ישברו בו פרטי ככל חוקת הפסח יעשו אותו כלל ולקמיה מפרש לה:

איסי בן יהודה אומר. אינו צריך לא ישברו לכך אלא ללימוד אחר כדלקמן דאותו מצות שבגופו משמע: הא אמרת אותו במצות שבגופו גרסינן:

ה"ק. השתא דכתיב מצות ומרורים ואיתרבי מצוה שאינה גופו אלמא אותו לאו דוקא:

והוה ליה פרט וכלל. דפרטי כתיבי ברישא:

ואימא נעשה כלל מוסיף על הפרט. ואיתרבי כל מילי אפילו השבתת שאור שאינה על גופו:

קמ"ל. ועצם לא ישברו דלא תדרוש כלל מוסיף על הפרט לרבווי כל מילי אפי השבתת שאור דאם כן כל הני פרטי למה לי אלא להכי כתבינהו לכולהו למידרש תוספתא דכללא אכל חד וחד ומרבי דומיא דפרטי ותו לא וכולהו פרטי הוו דגופו ודעל גופו והיינו דקאמר תנא דפרטי ועצם לא ישברו ממעט מצות שלא על גופו כגון לא תשחט על חמץ כדלקמן ולקמן בברייתא מפרשי מאי מרבי כללא דכל חד וחד ומאי ממעט פרטא:

מאי עביד ליה. מככל חוקת הפסח נפקא ליה דהא לדידיה אותו דוקא וממעט שלא על גופו וממילא מתרבה שבירת עצם דהא מצוה שבגופו היא ותמיהא לי אמאי לא בעי נמי לא ישאירו לאיסי מאי עביד ליה דהא מצוה שבגופו היא:

מיבעי ליה אחד עצם כו'. דהכי דרשינן בכיצד צולין (לעיל דף פה.) כשהוא אומר ועצם לא ישברו בפסח שני שאין ת"ל הוי אחד עצם כו':

ורבנן. דאמרי אותו לאו דוקא למאי איכתב:

שאין שוחטין. פסח שני על היחיד שנדחה לו להכי כתב יעשו לשון רבים דכמה דאפשר לאהדורי אחר טמא חבירו להמנותו עמו מהדרין כגון לטמא אחד בשרץ ואידי דכתיב יעשו כתיב אותו דאע"ג דכתיב ברישא יעשו אותו אי לא כתביה זימנא אחריתי הוה אמינא אורחיה דקרא הוא:

צה, א משנה

מה בין פסח הראשון לשני?

הראשון - אסור ב' בל יראה' ו' בל ימצא', והשני - חמץ ומצה עמו בבית.

הראשון - טעון הלל באכילתו, והשני - אינו טעון הלל באכילתו.

זה וזה -

טעונין הלל בעשייתו,

ונאכליו צלי,

על מצה ומרורים,

ודוחין את השבת.

גמרא

תנו רבנן:

"ככל חקת הפסח יעשו אותו"⁵³⁶ (במדבר ט, יב) - במצוה שבגופו הכתוב מדבר,

מצוה שעל גופו - מניין?

תלמוד לומר: "על מצות ומרורים יאכלוהו" (במדבר ט, יא).

יכול אפילו מצות שלא על גופו?

תלמוד לומר: "ועצם לא ישברו בו" (במדבר ט, יב),

מה שבירת העצם מיוחד - מצוה שבגופו, אף בל מצוה שבגופו.

איסי בן יהודה אומר:

"יעשו אותו" - במצות שבגופו הכתוב מדבר."

אמר ר':

"יכול אף מצוה שלא על גופו?"

הא אמרת: "במצוה שבגופו הכתוב מדבר!"

הכי קאמר:

השתא דאמרת: "על מצות ומרורים יאכלוהו",

אלמא: "יעשו אותו" - לאו דוקא הוא,

אימא: הוה ליה כ' פרט וכלל' - ונעשה כלל מוסיף על הפרט,

ואפילו כל מילי נמי,

קא משמע לן.

איסי בן יהודה, האי "עצם" - מאי עביד ליה?

מיבעי ליה ל' "אחד עצם שיש בו מוח, ואחד עצם שאין בו מוח."

ורבנן, האי "יעשו אותו" - מאי עבדי ליה?

מיבעי ליה ש' "אין שוחטין את הפסח על היחיד",

דכמה דאפשר לאהדורי מהדרין.

⁵³⁶ לא ישאירו ממנו עד בוקר ועצם לא ישברו בו ככל חקת הפסח יעשו אותו

10. צה, א-ב

רפ"י

ת"ל על מצות ומרורים וגו'. והדר כתיב כללא עליה לרבויי דומיא דידיה וכל מיילי לא אמרינן דנירבי דאי"כ כל הני פרטי למה לי ופרטא ממעט דכוותיה כדמפרש לקמן דכללא דכל חוקת הפסח מהדרינן אכולהו פרטא לרבויי בכל פרטא דומיא דידיה ולמעוטי מפרטי נמי דומיא דידיה ומחד מפרטיה ממעטינן בל יראה ובל ימצא לקמן וברייטא רמוזי מרמזא ואזלא כללי מאי מרבו ופרטי מאי ממעטי ודכוותיה מרבו וממעטי:

ואין לי שיהא כלל מוסיף אלא על הפרט של עשה מצות ומרורים דכוותיה צלי אש שהוא מ"ע ופרט נמי ממעט דכוותיה השבתת שאור: ל"ת מנין. שירבה הכלל וכן הפרט ימעט ל"ת תייל לא ישאירו ממנו עד בקר וכתבי כללא לאהדורי עליה לרבויי דכוותיה לאו הניתק לעשה ולמעט בפרטיה לא יראה ולא ימצא דלאו שניתק לעשה נינהו כדמפרש במסקנא:

ואין לי אלא כו' ל"ת גמורה מנין. שירבה [הכלל] וימעט פרט תייל לא ישברו וכתב כללא לאהדורי עליה לרבויי דכוותיה בכללא ולמעוטי דכוותיה בפרטא כדלקמן:

בפרטיה מאי קא ממעט. דכל פרטא משמע מיעוטה דכוותיה דהכי משמע האי ולא מידי אחרינא השבתת שאור דהויא נמי כמצות עשה: ל"ת דמותיר לאו הניתק לעשה הוא דכתיב גבי ראשון והנותר ממנו וגו':

לא תוציא. לאו הניתק לעשה הוא דכתיב בבית אחד יאכל לא תוציא וגו' ומשמע לא תוציא לאוכלו אלא בבית אחד יאכל בעמוד והחזר קאי אם הוציאו ולית ליה להאי תנא הא דתני בכיצד צולין (שם) האוכלו הרי זה בל"ת דובשר בשדה טרפה (שמות כב) אלא מותר להחזירו ולאוכלו:

ולא יראה. ואם נראה תשביתוהו לעולם הוא בעמוד והשבת כל ימות המועד:

בכלליה דעצם לא ישברו בו. דמרבי לא תעשה גמור:

מאי קא מרבי אל תאכלו ממנו נא. דחייב בפסח שני:

לא תשחט על חמץ. דמותר לשוחטו על חמץ כדתנן מצה וחמץ עמו בבית אע"ג דכבר מיעט ליה מהשבתת שאור ומבל יראה הוה אמינא הני מיילי שלא בשעת שחיטה אבל בשעת שחיטה לא להכי איצטריך למעוטי מלא תשחט:

תנו רבנן:

"ככל חקת הפסח יעשו אתו"

יכול נשם שהראשון אסור ב' בל יראה" ו"בל ימצא", כן שני אסור ב' בל יראה" ו"בל ימצא"? תלמוד לומר: "על מצות ומרורים יאכלהו".

ואין לי אלא מצות עשה, מצות לא תעשה - מניין?

תלמוד לומר: "לא ישאירו ממנו עד בקר"⁵³⁷ (במדבר ט, יב).

ואין לי אלא מצות לא תעשה שניתק לעשה,

מצות לא תעשה גמור - מניין?

תלמוד לומר: "ועצם לא ישברו בו".

מה הפרט מפורש: מצות עשה, ולא תעשה שניתק לעשה, ולא תעשה גמור,

אף כל מצות עשה, ולא תעשה שניתק לעשה, ולא תעשה גמור.

בכלליה ד"מצות ומרורים" - מאי קא מרבי?

צלי אש.

בפרטיה - מאי ממעטי ליה?

השבתת שאור.

איפוך אנא!

מצוה דגופיה עדן.

בכלליה ד"לא ישאירו ממנו עד בקר" - מאי קא מרבה ליה?

"לא תוציא ממנו"^{538, 539}.

בפרטיה - מאי קא ממעט ליה?

"לא יראה ולא ימצא"⁵⁴⁰.

איפוך אנא!

מצוה דגופיה עדן.

צה, ב. בכלליה ד"ועצם לא ישברו בו"[^] - מאי קא מרבה?

"אל תאכלו ממנו נא" (שמות יב, ט).

בפרטיה - מאי קא ממעטי?

"לא תשחט על חמץ דם זבחי" (שמות לד, כה).

איפוך אנא!

מצוה דגופיה עדן.

⁵³⁷ לא ישאירו ממנו עד בקר ועצם לא ישברו בו

⁵³⁸ בבית אחד יאכל לא-תוציא מן-הבית מן-הבשר חוצה ועצם לא תשברו-בו.

⁵³⁹ מסורת הש"ס

⁵⁴⁰ מסורת הש"ס.

רס"י

11. צה, ב

השיר יהיה לכם. ביום שתגאלו
מן הגלות:

כליל התקדש חג. כמו שאתם
נוהגים לשורר בליל התקדש חג
ואין לך לילי חג להטעין שירה
חוץ מלילי פסחים על אכילתו:
לילה המקודש לחג. כגון פסח
ראשון:

שאין מקודש לחג. כגון ליל
אכילת פסח שני שאינו י"ט:
לילה. דפסח שני מיעט אבל יום
שהוא זמן עשיתו לא מיעט
והרי הוא כפסח ראשון שטעון
הלל בשעת שחיטתו כדאמרן
בתמיד נשחט (לעיל דף סד).
ולקמן (דף קיז). אמרינן נביאים
שביניהן תקנו להם שיהו
אומרים על כל פרק ופרק וכל
דבר חידוש:

"הראשון - טעון הלל באכילתו,
[והשני - אינו טעון הלל באכילתו]".

מנא הני מילי?

אמר רבי יוחנן משום **רבי שמעון בן יהוּצָדָק**:
אמר קרא: "**השיר יהיה לכם כליל התקדש חג**" (ישעיה ל, כט) -
לילה המקודש לחג - טעון הלל,
לילה שאין מקודש לחג - אין טעון הלל.

רש"י

12. צה, ב

אפשר כו'. דכיון דדבר מצוה
הוא טעון הלל:
נוטלין את לולביהן. אגרא
נסבא דברייתא היא הכי בפרק
בתרא (שם):

"זה וזה - טעונין הלל בעשייתו" וכו'.

מאי טעמא?

איבעית אימא:

לילה - קא ממעט, יום - לא קא ממעט.

ואיבעית אימא:

אפשר ישראל שוחטין את פסחיהו, ונוטלין את לולביהו - ואין אומרים הלל?!

13. צה, ב

כ"י

צלי. דאיתרבי מכלליה דמצות ומרורים:
דוחה את השבת. דבשני כתיב ביה במועדו למייד קרבן ה' לא הקריב במועדו בשני (לעיל דף צג.).
יחזור ויעשה בטומאה. בתמיה אלא מוטב ידחה לגמרי:
טעון לינה. לילה הראשון ילין בירושלים מיכן ואילך רשאי לדור חוץ לחומה בתוך התחום והיינו לאהליך לאהל שחוץ לחומה ולא לביתו ממש דהא י"ט הוא ועוד דקא בעי לאיתויי עולת ראייה:
הנאכל לששה. שאוכלין עליו מצות ששה ימים ולישנא דקרא נקט וקרא לדרשה אתא ללמד על ימות הפסח שהן רשות באכילת מצה חוץ מלילה הראשון בפרק בתרא (דף קכ.).
טעון לינה. לילה אחד בתוך העיר:

"וּנְאָכְלִין צְלִי, עַל מִצְּה וּמְרוּרִים, וְדוּחִין אֶת הַשַּׁבָּת."

"שַׁבָּת" - אִין, טוּמְאָה - לֹא.

מתניתין דלא כרבי יהודה.
 דתניא:

"דוּחָה אֶת הַשַּׁבָּת, וְאִין דוּחָה אֶת הַטוּמְאָה. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: אִף דוּחָה אֶת הַטוּמְאָה."

מאי טעמיה דתנא קמא?

מפני טומאה דחיתין, יחזור ויעשה בטומאה!?

ורבי יהודה?

התורה חזרה עליו לעשותו בטרה, לא זכה - יעשה בטומאה.

תנו רבנן:

"פֶּסַח ראשון - דוּחָה אֶת הַשַּׁבָּת, פֶּסַח שְׁנִי - דוּחָה אֶת הַשַּׁבָּת. פֶּסַח ראשון - דוּחָה אֶת הַטוּמְאָה, פֶּסַח שְׁנִי - דוּחָה אֶת הַטוּמְאָה. פֶּסַח ראשון - טַעוֹן לִינָה, פֶּסַח שְׁנִי - טַעוֹן לִינָה."

"דוּחָה אֶת הַטוּמְאָה" - כִּמְאֵן?

כרבי יהודה.

ולרבי יהודה טעון לינה?
 והא תניא:

"דְּבִי יְהוּדָה אוֹמֵר:

מְנִיין לְפֶסַח שְׁנִי שְׂאִין טַעוֹן לִינָה?

שְׂנַאֲמַר: "וּפְנִית בְּבִקְר וְהִלַּכְתָּ לְאַהֲלֶיךָ" ⁵⁴¹ (דברים טז, ז), וּכְתִיב: "שִׁשִּׁת יָמִים תֹּאכַל מִצֹּת" ⁵⁴² (דברים טז, ח),

הַנֶּאֱכַל לְשֵׁשֶׁה - טַעוֹן לִינָה, שְׂאִין נֶאֱכַל לְשֵׁשֶׁה - אִין טַעוֹן לִינָה!"

תרי תנאי ואליקא כרבי יהודה.

⁵⁴¹ ובישלת ואכלת במקום אשר יבחר ה' אלהיך בו ופנית בבקר והלכת לאהליך
⁵⁴² ששית ימים תאכל מצות וביום השביעי עצרת לה' אלהיך לא תעשה מלאכה

14. צה, ב

רש"י

מתני'

לא יאכלו ממנו זבין. דגבי טמא לנפש כתיב איש איש נדחה ואין ציבור נידחין אבל גבי זיבה אף ציבור נדחין בפרק אלו דברים (לעיל דף סז.).
ואם אכלו פטורין מכרת. דאוכל קדשים בטומאה כדיליף בברייתא בגמרא אבל מביאת מקדש לא פטרינהו רחמנא:
ורבי אליעזר פוטר. אף מכרת דביאת מקדש וטעמא יליף בגמרא:

גמ'

וישלחו מן המחנה כו'. ות"ק לא דריש להכי דכולהו איצטריכו כדאמרינן באלו דברים (שם) לחלקם למחנותיהם:

משנה

הפסח שבא בטומאה - לא יאכלו ממנו: זבין וזבות, נדות ויולדות, ואם אכלו - פטורין מכרת. ורבי אליעזר פוטר אף על ביאת מקדש.

גמרא

תנו רבנן:

"זבין וזבות, נדות ויולדות, שאכלו בפסח שבא בטומאה - יכול יהו חייבין?"

תלמוד לומר: "כל טהור יאכל בשר,

והנפש אשר תאכל בשר מזבח השלמים אשר לה' וטומאתו עליו ונקרתה"⁵⁴³ (ויקרא ז יט-כ),

נאכל לטהורים - חייבים עליו משום טמא,

ושאינו נאכל לטהורין - אין טמאין חייבין עליו משום טמא.

רבי אליעזר אומר:

יכול דחקו זבין ומצורעין ונכנסו לעזרה בפסח הבא בטומאה - יכול יהו חייבין?

תלמוד לומר: "וישלחו מן המחנה כל צרוע וכל זב וכל טמא לנפש" (במדבר ה, ב),

בזמן שטמאי מתים משתלחין - זבין ומצורעין משתלחין,

אין טמאי מתים משתלחין - אין זבין ומצורעין משתלחין".

⁵⁴³ והבשר אשר יגע בכל טמא לא יאכל באש ישרף והבשר כל טהור יאכל בשר, והנפש אשר תאכל בשר מזבח השלמים אשר לה' וטומאתו עליו ונקרתה הנפש ההיא מעמיה

15. צה, ב - צו, א

רש"י

ונכנסו להיכל. מקום שלא הותרו שם דאין שם צרכי פסח ואלו כהנים אסורין ליכנס לשם אלא לצורך משום דכתיב אל יבא בכל עת וזה שנכנס בטומאה יכול יתחייב על ביאת מקדש בטומאה:

אפילו מקצת מחנה. אע"פ שאין משתלחין מכל מחנה שכינה שהרי מותרין בעזרה טמאי מתים בפסח הבא בטומאה משתלחין מיהא ממקצתו מן ההיכל:

איכא דאמרי כו. ורבא לקולא פשט דאין חייבין על ביאת מקדש דהיכל:

אל מחוץ למחנה תשלחום. היינו היכל כדסמיך ליה אשר אני שוכן בתוכם:

וישלחו מן המחנה. עזרה כך קבל רבי וני"ל דאיכא גרסי לה כל היכא דקרינא אל מחוץ למחנה שצריך להוציאם לגמרי אף מן העזרה קרינא ביה מן המחנה היכל וכל היכא דלא קרינא ביה אל מחוץ לא קרינא ביה וישלחו מקצת מחנה:

אימורי פסח. כגון כליות ויותרת הכבד:

מהו. מי מחייבי משום אוכלי קדשים בטומאה אי לא:

אישתרי נמי טומאת אימורין. דלא מיחייב בהו משום טומאה ואע"ג דאסירי משום זרות וכל זר לא יאכל קדש (ויקרא כב):

מכדי. אוכל אימורין בטומאה מהיכא אתרבי לחיובא:

מטומאת בשר. דכתיב גבי אוכל בשר בטומאת הגוף אשר לה' לרבות את האימורין והנפש אשר תאכל בשר מזבח השלמים אשר לה':

היכא אקטרינהו. שלא הוזכר בו מזבח:

שויסקי. בשר צלי בשפוד:
ג' מזבחות. להזאת הדם אבל להקטרת אימורין לא היה שם מזבח:

בְּעֵי רַב יוֹסֵף:

דְּחָקוּ טַמְאֵי מֵתִים וְנִכְנסוּ לְהִיכָל בְּפֶסַח הַבָּא בְּטוֹמְאָה - מַהוּ?

מֵדֵאִישְׁתְּרֵי טוֹמְאָת עֶזְרָה - אִישְׁתְּרֵי נְמִי טוֹמְאָת הִיכָל, אוֹ דִילְמָא: מֵאֵי דְאִישְׁתְּרֵי - אִישְׁתְּרֵי, מֵאֵי דְלֹא אִישְׁתְּרֵי - לֹא אִישְׁתְּרֵי?

אָמַר רַבָּא:

אָמַר קְרָא: "וְיִשְׁלְחוּ מִן הַמַּחֲנֶה" - אִפִּילוּ מִקְצַת מַחֲנֶה.

אִיכָא דְאָמְרֵי:

אָמַר רַבָּא:

אָמַר קְרָא: "וְיִשְׁלְחוּ מִן הַמַּחֲנֶה ... אֶל מַחוּץ לְמַחֲנֶה תִּשְׁלְחוּם"⁵⁴⁴ (במדבר ה, ב-ג), כֹּל הֵיכָא דְקָרִינֵן בֵּיהּ: "אֶל מַחוּץ לְמַחֲנֶה תִּשְׁלְחוּם" - קָרִינֵן בֵּיהּ: "וְיִשְׁלְחוּ מִן הַמַּחֲנֶה".

בְּעֵי רַב יוֹסֵף:

דְּחָקוּ טַמְאֵי מֵתִים וְאָכְלוּ אִימּוּרֵי פֶסַח הַבָּא בְּטוֹמְאָה - מַהוּ? **צו, א**

מֵדֵאִישְׁתְּרֵי טוֹמְאָת בְּשָׂר - אִישְׁתְּרֵי נְמִי טוֹמְאָת אִימּוּרִין,

אוֹ דִילְמָא:

מֵאֵי דְאִישְׁתְּרֵי - אִישְׁתְּרֵי, מֵאֵי דְלֹא אִישְׁתְּרֵי - לֹא אִישְׁתְּרֵי?

אָמַר רַבָּא:

מְכַדִּי, טוֹמְאָת אִימּוּרִין - מֵהֵיכָא אֵיתְרַבִּי?

מֵטוֹמְאָת בְּשָׂר,

דְּכִתְבִי: "אֲשֶׁר לֶה" ⁵⁴⁵ (ויקרא ז, כ) - לְרַבּוֹת אֶת הָאִימּוּרִין.

כֹּל הֵיכָא דְאֵיתִיהּ לְטוֹמְאָת בְּשָׂר - אֵיתִיהּ לְטוֹמְאָת אִימּוּרִין,

כֹּל הֵיכָא דְלֵיתִיהּ לְטוֹמְאָת בְּשָׂר - לֵיתִיהּ לְטוֹמְאָת אִימּוּרִין.

בְּעֵי רַבִּי זִיקָא:

אִימּוּרֵי פֶסַח מְצָרִים - הֵיכָא אֶקְטְרִינְהוּ?

אָמַר לִיה אַבְי:

וּמֵאֵן לִימָא לָן דְּלֹא שְׂוִיסקֵי עֲבוּד?

וְעוּד, הָא תְּנֵא רַב יוֹסֵף:

"שְׁלֹשָׁה מִזְבְּחוֹת הֵיוּ שָׁם:

עַל הַמִּשְׁקוֹף,

וְעַל שְׁתֵּי הַמְּזוּזוֹת,"

וְתוּ מִיּוֹדֵי אַחֲרֵינָא לֹא הָוּה.

⁵⁴⁴ וישלחו מן המחנה כל צרוע וכל זב וכל טמא לנפש מוכר עד נקבה תשלחו אל מחוץ למחנה תשלחוים

⁵⁴⁵ והנפש אשר תאכל בשר מזבח השלמים אשר לה' ונכרתה הנפש ההיא מעמיה

16. צו, א

רפ"י

מתני'

מקחו מבעשור. אומר זה לשם פסח דכתיב בעשור לחדש הזה וגוי' (שמות יב): וטעון הזאה באגודת אזור גרסי': לילה אחד. מפרש בגמרא:

גמ'

למשמרת. ביקור שלא יהא בו מום מבקרין אותו כל ארבעה וכתביב הזה ה"י דממעטי [פסח דורות וכל] שאר קרבנות: מה להלן כו'. וכי היכי דלדורות בתמיד בעי ביקור ה"ה ודאי לפסח דורות:

ופסח דורות נמי כו'. בניחותא: שיהו כל עבודות של חדש הזה כזה. כל פסחי דורות הוקשו זה לזה ומיהו לענין מקחו מבעשור אמעיט מהזה והאי הזה דגבי ביקור דריש ליה למלתא אחריתא כדמפרש ואזיל: אלא הזה. דגבי ביקור למה לי: למעוטי פסח שני. מביקור ארבעה ימים:

דכוותיה. דהוי יום אחד כמו פסח מצרים וכי קא ממעט דכוותה ממעט והזה דגבי מקחו מבעשור על כרחיך למעוטי פסח דורות אתא דאילו למעוטי שני לא איצטריך דהא אימעטי מהאי הזה דגבי ביקור ומימעטי מביקור ארבעה ימים וממקח עשור דתרווייהו משתמע מההוא קרא דלמשמרת משמע ביקור ומקח ואידך הזה ממעט פסח דורות ממקח בעשור אבל מביקור ארבעה ימים לא ממעט ליה אם לא הפרישו מבעשור יבקר שנים ושלושה טלאים מבעשור ובשעת שחיטה יקח אי מהן:

לכדר' אליעזר בן עזריה ורבי עקיבא. בפ"ק דברכות נאמר כאן בלילה הזה ונאמר להלן ועברתי בארץ מצרים בלילה הזה כו': ערל. שמתו אחיו מחמת מילה:

משנה

מה בין פסח מצרים' לפסח דורות? פסח מצרים' - מקחו מבעשור,

וטעון הזאה - באגודת אזור, ועל המשקוף, ועל שתי המזוזות, ונאכל בחפזון, בלילה אחד, ופסח דורות' - נוהג כל שבעה.

גמרא

מנא לן?

דכתיב: "דברו אל כל עדת ישראל לאמר בעשור לחדש הזה ויקחו" ⁵⁴⁶ (שמות יב, ג), "זה" - מקחו מבעשור, ואין פסח דורות מקחו מבעשור.

אלא מעתה: "וזהיה לכם למשמרת עד ארבעה עשר יום לחדש הזה" (שמות יב, ו), הכי נמי: "זה" - טעון ביקור ארבעה ימים קודם שחיטה, ואין אחר טעון ביקור! והתניא:

"בן בג בג אומר:

מניין לתמיד שטעון ביקור ארבעה ימים קודם שחיטה?

ושנאמר: "תשמרו להקריב לי במועדו" ⁵⁴⁷ (במדבר כח, ב),

ולהלן הוא אומר: "וזהיה לכם למשמרת עד ארבעה עשר" (שמות יב, ו),

מה להלן - טעון ביקור ארבעה ימים קודם שחיטה,

אף באן - טעון ביקור ארבעה ימים קודם שחיטה!"

שאני התם:

דכתיב: "תשמרו".

ופסח דורות נמי,

הכתיב: "ועבדת את העבודה הזאת בחדש הזה" ⁵⁴⁸ (שמות יג, ה),

ש"הו כל עבודות חדש זה כזה.

אלא ההוא "הזה" - למעוטי פסח שני, דכוותיה.

אלא מעתה, דכתיב: "ואכלו את הבשר בלילה הזה" (שמות יב, ח),

הכי נמי: ד"זה" - נאכל בלילה, ואין אחר נאכל בלילה!?

אמר קרא: "ועבדת את העבודה" ⁵⁴⁹ (שמות יג, ה).

אלא "הזה" - למה לי?

לכדרבי אלעזר בן עזריה ורבי עקיבא.

אלא מעתה, דכתיב: "וכל ערל לא יאכל בו" (שמות יב, מח),

הכי נמי: ד"בו" - אינו אוכל, אבל אוכל בפסח דורות!?

אמר קרא: "ועבדת".

אלא "בו" - למה לי?

⁵⁴⁶ דברו אל כל עדת ישראל לאמר בעשור לחדש הזה ויקחו להם איש שה לבית אבות שה לבית

⁵⁴⁷ צו את בני ישראל ואמרת אלהם את קרבני לחמי לאישי ריח ניחוחי תשמרו להקריב לי במועדו

⁵⁴⁸ והיה כי יביאך ה' אל ארץ הכנעני והחיתי והאמורי והחיוי והיבוסים אשר נשבע לאבותיך לתת לך ארץ זבת חלב ודבש ועבדת את העבודה הזאת בחדש הזה

⁵⁴⁹ ועבדת את העבודה הזאת בחודש הזה

רָשָׁי

בן נכר. שנתנכרו מעשיו לאביו שבשמים נראה בעיני דלא גרסינן גבי הדדי כל ערל וגוי כל בן נכר וגוי הכי נמי כו' אלא הכי גרסי' כל ערל לא יאכל בו הכי כו' אמר קרא ועבדת אלא בו למה לי בו המרת דת פוסלת ואין המרת דת פוסלת בתרומה ואיצטריך למיכתב ערל כו' ולא גרסי' אלא מעתה תושב ושכיר כו' דהא תושב ושכיר כולי' קרא יתירא הוא דתושב ושכיר אוכל בפסח דתושב זה קנוי כסף קנין עולם ונרצע ושכיר זה עבד עברי הקנוי קנין שנים ותרוייהו ישראל מעליא נינהו ואכלי בפסח כדאמרינן ביבמות בהערל (דף ע.) וקרא יתירא הוא ומופנה לגזירה שוה נאמר תושב ושכיר בפסח ונאמר תושב ושכיר בתרומה כדמפרש ליה התם ואידי דכתביה כתב בו דידיה וללשון הספרים לא ידענא מאי שינויא דקא משני בו המרת דת פוסלת מאי שייך המרת דת גבי תושב ושכיר הא ישראל מעליא נינהו ועוד הא דרשה מבו דגבי בן נכר דרשינן לה בהערל (שם:) ומלתה אותו אז הבעלים יאכל בו ואי לא מל את עבדו לא יאכל איהו דמילת זכריו ועבדיו מעכבת בפסח אם יש לו בן העומד למול או עבד אינו אוכל פסח עד שימול אותם דכתיב המול לו כל זכר ואז יקרב לעשותו:

כדרבה א"ר יצחק. בפי הערל (דף ע.) נאמר ממנו בפסח ונאמר ממנו במעשר מה להלן ערל אסור בפסח אף כאן ערל אסור במעשר:

"בו" - אינו אוכל, אכל הוא אוכל במצה ומרור.

אלא מעתה: **"כל בן נכר לא יאכל בו"** (שמות יב, מג), הכי נמי: ד**"בו"** - אינו אוכל, אכל הוא פסח לדורות!?

אמר קרא: **"ועבדת"**.

אלא **"בו"** - למה לי?

"בו" - משומדות פוסלת, ואין משומדות פוסלת בתרומה. ואיצטריך למיכתב: **"ערל"**, ואיצטריך למכתב: **"בן נכר"**.

דאי כתב רחמנא: **"ערל"** - משום דמאס, אכל בן נכר לא מאס - אימא לא. צריכא.

ואי אשמעינן: **"בן נכר"** - משום דאין לבו לשמים, אכל ערל, דלבו לשמים - אימא לא. צריכא.

אלא מעתה: **"תושב ושכיר לא יאכל בו"** (שמות יב, מה), הכי נמי: ד**"בו"** - הוא אינו אוכל, אכל הוא בפסח דורות!?

אמר קרא: **"ועבדת"**.

אלא **"בו"** - למה לי?

"בו" - משומדות פוסלת, ואין משומדות פוסלת בתרומה.

אלא מעתה: **"ומלתה אותו, אז יאכל בו"**⁵⁵⁰ (שמות יב, מד), הכי נמי: ד**"בו"** - אינו אוכל, אכל הוא בפסח דורות!?

אמר קרא: **"ועבדת"**.

אלא **"בו"** - למה לי?

"בו" - מילת זכריו ועבדיו מעכבת, ואין מילת זכריו ועבדיו מעכבת בתרומה.

אלא מעתה, דכתיב: **"ועצם לא תשגרו בו"** (במדבר ט, מו), הכי נמי: ד**"בו"** - אינו שובר, אכל שובר בפסח דורות!?

אמר קרא: **"ועבדת"**.

אלא **"בו"** - למה לי?

"בו" - בכשר, ולא בפסול.

אלא מעתה, דכתיב: **"אל תאכלו ממנו נא"**⁵⁵¹ (שמות יב, ט), **"ממנו"** - אי אתה אוכל, אכל אתה אוכל נא בפסח דורות!?

אמר קרא: **"ועבדת"**.

אלא **"ממנו"** - למה לי?

לכדרבה אמר רבי יצחק.

⁵⁵⁰ וכל עבד איש מקנת כסף ומלתה אותו אז יאכל בו
⁵⁵¹ אל תאכלו ממנו נא ובשל מבושל במים

כ"י

בחפזון. במהירות:

17. צו, א

"וְנָאֵךְ בְּחֶפְזוֹן".

מנא לן?

דאמר קרא:

"וְאָכַלְתֶּם אֹתוֹ בְּחֶפְזוֹן"⁵⁵² (שמות יב, יא),

"אוֹתוֹ" - נֶאֱכַל בְּחֶפְזוֹן,

וְאִין אַחַר נֶאֱכַל בְּחֶפְזוֹן.

⁵⁵² וְאָכַלְתֶּם אֹתוֹ בְּחֶפְזוֹן פסח הוא לה'

18. **צו, א-ב****רש"י**

ואלא אחמץ. דאיסור חימוצו נוהג כל שבעה מכלל דלילה אחד דקתני מתניי בפסח מצרים אחמץ קאי וה"ק ואין חימוצו נוהג אלא לילה אחד ופסח דורות נוהג כל שבעה:
יום א'. משמע כל היום:
לא יאכל חמץ היום. וסמיך ליה היום אתם יוצאים:
אלא. הכי משמע ונאכל בחפזון בלילה אחד וה"ה דפסח דורות נמי לילה אחד ופסח מצרים חימוצו נוהג כל היום ופסח דורות כל שבעה:

"ופסח דורות - נוהג כל שבעה".

אמאי קאי?

אילימא אפסח - פסח כל שבעה מי איכא?!

אלא אחמץ. **צו, ב**

מכלל דבפסח מצרים - לילה אחד ותו לא?!

והתניא:

"דבי יוסי הגלילי אומר:

מנין לפסח מצרים שאין חימוצו נוהג אלא יום אחד?

תלמוד לומר: "לא יאכל חמץ" (שמות יג, ג),

וסמיה ליה: "היום אתם יצאים"⁵⁵³ (שמות יג, ד)!"

אלא הכי קאמר:

לילה אחד, והוא הדין לפסח דורות,

וחימוצו - כל היום, ופסח דורות - נוהג כל שבעה.

19. צו, ב

רפ"י

מתני' שמעתי. מרבתי :
שתמורת הפסח קריבה. שלמים
 אחר הפסח :
ותמורת הפסח אינה קריבה.
 ויש תמורת פסח שאינה קריבה
 היא עצמה שלמים אלא רועה
 עד שיתאבד במום ותמכר ויביא
 בדמיה שלמים דמותר הפסח
 קרב שלמים :
ואין לי לפרש. שכחתי על איזה
 שמעתי תקרב ועל איזה שמעתי
 תרעה :
הפסח. שאבד והפריש אחר
 תחתיו ונמצא הראשון קודם
 שחיטת השני דהיה עומד לפנינו
 בשעת שחיטה הרי קבעתו שעת
 שחיטה בשם פסח וזה שלא
 הקריבו דחהו בידיים לא יקרב
 עוד הוא עצמו שלמים דאין זה
 מותר הפסח אלא פסח [דחוי] :
וכן תמורתו. אם המיר הוא בו
 בהמת חולין אחרי כן הרי הוא
 כמוהו אין קרב הוא עצמו
 שלמים אלא דמיו ואם לאחר
 שחיטת השני נמצא הרי לא
 קבעתו שעת שחיטה בשם פסח
 ולא נדחה בידיים ויביא שלמים
 ויקרב הוא עצמו שלמים וה"ה
 דמצי למיתני רבי יהושע אומר
 פסח קרב ופסח אינו קרב
 ובגמרא פריך לה :

גמ'

דאיכא תמורת הפסח דלא
קריבה. ולא אמרינן מתחלה
 שלמים היא ואפילו המיר קודם
 שחיטה לא קבעתה זמן
 השחיטה בשם פסח ואין בה
 דחוי אלא אף היא נקבעת בפסח
 ונדחת. קודם שחיטה ואחר
 שחיטה. דוקא שנינו במשנתנו
 ולא שנינו בה זמן שחיטה
 דהיינו חצות ואשמעינן דאפילו
 היה אבוד בשעת חצות אם
 נמצא קודם שחיטת השני הוא
 נקבע ונדחה הואיל ונדחה
 להקריבו לפסח :
קודם חצות שנינו. שעת חצות
 היא הקובעת בפסח אם נמצא
 קודם חצות קבעתיה חצות
 שהרי נראה וכו' לא אקריביה
 דחיה אבל נמצא אחר חצות
 אפי' נמצא קודם שחיטה אין
 כאן קביעות ולא דחוי :
קודם שחיטה. של שני :
קודם חצות. ונתכפר באחר
 ירעה :
אחר חצות. ונתכפר באחר :
יקרב זה שלמים. ואע"פ
 שבשעת שחיטת השני הרי הוא
 עומד בפנינו :

משנה

אמר רבי יהושע :
שמעתי שתמורת פסח - קריבה,
ותמורת פסח - אינה קריבה,
ואין לי לפרש.
אמר רבי עקיבא :
אני אפרש :
הפסח שנמצא קודם שחיטת הפסח - ירעה עד שיתאבד, וימכר, ויביא בדמיו שלמים,
וכן תמורתו.
אחר שחיטת הפסח - קרב שלמים,
וכן תמורתו.

גמרא

וליקא: פסח - קרב, ופסח - אינו קרב!

הא קא משמע לן:
 דאיכא תמורת הפסח דלא קריבה.

איתמר:

רבה אמר:

'קודם שחיטה', ו'לאחר שחיטה' שנינו.

רבי זירא אמר:

'קודם חצות', ו'לאחר חצות' שנינו.

ולרבי זירא, הא קתני: "קודם שחיטת הפסח"!

אימא:

קודם זמן שחיטת הפסח.

כתנאי:

"הפסח שנמצא קודם שחיטה - ירעה,

לאחר שחיטה - יקרב.

רבי אליעזר אומר:

קודם חצות - ירעה,

לאחר חצות - יקרב."

20. צו, ב - צז, א

"אחר שחיטת הפסח - יביא שלמים, [וכן תמורתו]"

רש"י

לא שנו. דתמורה קרבה אלא שנמצא אחר שחיטה שאפי' הפסח לא נדחה אבל נמצא קודם שחיטה שהוא עצמו נדחה אפי' שתמורתו לא נדחית בידים אינה קריבה שהרי מכח קדושה דחוייה באה:

אם כשב. הוא מקריב גבי שלמים כתיב אם יתירא הוא דמצי למיכתב כשב הוא מקריב א"נ כשב קדריש דהא כתיב לעיל מיניה אם מן הצאן קרבנו ובפרשה תחתונה אמור ואם עז קרבנו מכלל דעד השתא בכשב איירי דאין לך עוד בצאן אלא כשב:

למה לי קרא. הא מותר הפסח הוא ונפקא לן מוזבחת פסח דמותר הפסח אחר חצות קרב שלמים כדאמרן באלו דברים (לעיל דף ע:.) ותמורתו כיש דקריבה דלא עדיפא מיניה:

והמיר בו אחר שחיטה. ואשמעינן דאפי' דאיהו לא קרב תמורתו קריבה הואיל ולא הוקדשה קודם שחיטה:

כשב. קרא יתירא כדפרישית מדכתיב בתריה ואם עז מכלל דעד השתא בכשב איירי:

לאליה. דבכל קרבנות כשב אליה כתיבא עם האימורין בשלמים חלבו האליה (ויקרא ג) ובאשם כתיב (שם ז) את כל חלבו ירים ממנו את האליה וגו' וחטאת כאשם אבל פסח אימורין גופייהו לא כתיבי בהדיא אלא כדנפקא לן (לעיל דף סד:) מאת דמס תזרוק ואת חלבם תקטיר הלכך אלייתו צריכה להתרבות בקרבנות שבשור לא הוזכרה אליה באימוריו:

ושלמים הבאין מחמת פסח. מותר פסח כגון תמורתו ופסח שנתכפרו בעליו באחר כך שמעתי: **לכל מצות**. מצות שלמים גרסינן שיהא דין כל חומר שלמים עליהן לשון אחר הבאין מחמת פסח חגיגת ארבעה עשר וזו שמעתי [וכך קבל רבן]:

ואם. הפסח הוא להפסיק בין כשב לעז שבכשב נתפרשה אליה כדכתיב האליה תמימה לעומת העצה ממקום שהכליות יועצות ובא הכתוב והפסיק ולמד על העז שאינה טעונה אליה להקריב אליה שלה למזבח יש מפרשין עז אין לו אליה וטעות הוא בידם שהרי ממקום שהכליות יועצות היא ניטלית ועוד מה לימד הכתוב הואיל ואין לו:

איכא דמתני. להאי לא שנו דרבה: **לא שנו**. שאף תמורתו דחוייה אלא שנמצא קודם שחיטה והמיר בו קודם שחיטה דכי שחטיה דחניהו לתרוייהו הני שהיו ראויין ועומדים לפסח ונקבעו:

אבל המיר בו אחר שחיטה. אפי' שהפסח רועה התמורה קריבה שהרי לא נדחית:

מידי דלא חזי ליה. שעדיין לא הוקדש:

אמר רבא:

לא שנו אלא שנמצא אחר שחיטה, והמיר בו אחר שחיטה, אבל נמצא קודם שחיטה, והמיר בו אחר שחיטה - תמורתו מכח קדושה דחוייה קא אתא, ולא קרבה.

איתיביה אביי:

"אם פשיב"⁵⁵⁴ (ויקרא ג, ז),

מה תלמוד לומר: "אם פשיב"?

לרבות תמורת הפסח אחר הפסח, שקרבה שלמים."

היכי דמי?

אילימא: שנמצא אחר שחיטה, והמיר בו אחר שחיטה - פשיטא! למה לי קרא? אלא לאו, שנמצא קודם שחיטה, והמיר בו אחר שחיטה!

לא, לעולם שנמצא אחר שחיטה, והמיר בו אחר שחיטה,

וקרא - אסמכתא בעלמא.

אלא קרא למאי אתא?

כדתניא:

"פשיב" - לרבות את הפסח לאליה.

כשהוא אומר: "אם פשיב" - לרבות פסח שעברה שנתו, ושלמים הבאין מחמת פסח.

לכל מצות שלמים, שטעונו: סמיכה,

ונסכים,

ותנופת חזה ושוק.

וכשהוא אומר: "ואם עז"⁵⁵⁵ (ויקרא ג, יב) - הפסיק העניו,

לימד על העז - שאין טעונה אליה."

איכא דמתני לה ארישא:

"הפסח שנמצא קודם שחיטת הפסח -

ידעה עד שייסתאב, וימכר, ויביא בדמיו שלמים,

וכן תמורתו."

אמר רבא:

לא שנו אלא שנמצא קודם שחיטה, והמיר בו קודם שחיטה, אבל נמצא קודם שחיטה, והמיר בו אחר שחיטה - תמורתו קריבה שלמים.

מאי טעמא?

כי קבעה שחיטה - מידי דחזי ליה,

מידי דלא חזי ליה - לא קבעה.

איתיביה אביי:

"אם פשיב" - מה תלמוד לומר?

⁵⁵⁴ אם פשיב הוא מקריב את קרבנו

⁵⁵⁵ ואם עז קרבנו

רש"י

יכול אף לפני הפסח כן תמורת הפסח שנמצא לפני פסח (שני) תהא קריבה שלמים: תלמוד לומר הוא. פסח הוא הפסח כשר קרב ואין תמורתו קריבה לאו תמורת ההוא דקרב קא ממעט אלא הכי קאמר יש תמורת פסח שאינה קריבה:
פשיטא. דלא קרבה דהא הוקבעה ונדחה בפסח ואע"ג דלעיל אמר מתני' הא קא משמע לן דאיכא תמורת פסח דלא קרבה קרא מיהא לא איצטרך לאשמעין הכי: ה"ג אמר שמואל כל שבחטאת מתה כו' ור' יוחנן אמר אין הפסח קרב שלמים אלא שנמצא אחר שחיטה אבל קודם שחיטה לא. כל שבחטאת מתה חמש חטאות מתות הלכה למשה מסיני כונסן לכיפה והן מתות ולד חטאת ותמורת חטאת וחטאת שמתו בעליה וחטאת שנתכפרו בעליה על ידי האחרת שאבדה זאת ואחר כך נמצאת ושעברה שנתה ונקט שמואל גבי פסח סימנא ביה ואמר כל שבחטאת מתה אי מיתרע הכי בפסח קרב שלמים וקא סלקא דעתך דאכולהו מתות דחטאת דאשתכחן גבי פסח קרב שלמים דהיינו תמורת פסח ופסח שמתו בעליו ושכיפרו בעליו ושעברה שנתו קריבין שלמים:

לרבות תמורת הפסח אחר הפסח שקריבה שלמים,

יכול אף לפני הפסח כן?

תלמוד לומר: "הוא" (שמות יב, כז) ⁵⁵⁶,

"הוא" - קרב,

ואין תמורת הפסח קריבה".

היכי דמי?

אילימא: שנמצא קודם שחיטה, והמיר בו קודם שחיטה - פשיטא! למה לי קרא?
 אלא לאו, שנמצא קודם שחיטה, והמיר בו לאחר שחיטה,
 תיובתא דרבא!

תיובתא.

צ"א

⁵⁵⁶ ואמרתם ובה-פסח הוא לה' אשר פסח על-בתי בני-ישראל במצרים בנגפו את-מצרים ואת-בתינו הציל ויקד העם וישתחוו

21. צז, א - ב

כ"י

וכל שבחטאת רועה. לקמן מפרש מאי היא ומיתה רועיה לאו קולא וחומר איכא בחדא מאידך והאי דנקט גבי מיתה דחטאת בפסח קרב וגבי רעיה דחטאת בפסח רעיה לאו טעמא קא יהיב ביה דמשום דהכא מתה הכא קרב אלא סימנא בעלמא הוא:

וכללא הוא. דכל שבחטאת רועה בפסח רועה:

דריש לקיש. במס' תמורה בפרק ולד חטאת (דף כב.) והתם מותיב לה ממתניתין דהתם דקתני ושעברה שנתה כו' ומתוך לה דהכי קתני שעברה שנתה ואבדה [או אבדה] ונמצאת בעלת מום: **כאילו עומדת בבית הקברות.** כל מקום שהיא רואין כאילו היא בבית הקברות שאין כהן נכנס שם לשוחטה ורועה עד שתסתאב ותימכר ויפלו דמיה נדבה לשופרות שכתוב עליהן נדבה ומקייצים בה את המזבח זה מדרשו של יהוידע הכהן במסכת תמורה (דף כג:) שכל מותר חטאת ואשם לקיץ המזבח חוץ מחטאות מתות שהן הלכה למשה מסיני:

כשב לרבו' כו'. קתני מיהת פסח שעברה שנתו קרב: ה"ג כי קאמר שמואל באבודין בדחויין לא אמר ובאבודין מי משכחת לה כו'. כי אמר שמואל כל שבחטאת מתה לאו אכולהו קאי אלא אכיפרו בעליה לחודא שהיא על ידי איבוד ואמתו בעליה לא קאי דלא משכחת ביה רועה אלא אכיפרו בעליה לחוד קא משכחת ליה לרועה כדלקמן וגבי פסח נמי אכיפרו בעליו קאי וכללא הוא דכל פסח שכיפרו בעליו באחר רועה אם כיוצא בו בחטאת רועה וקרב שלמים אם כיוצא בו בחטאת מתה אבל אם חטאת דחוייה כגון עברה שנתה שעומדת בפנינו והרי היא דחוייה מהקריב לא אמר:

והרי אבודה בשעת הפרשה. חטאת שאבדה עד שהפריש אחרת תחתיה ונמצאת קודם הקרבת השניה לרבנן דפליגי עליה דרבי במס' תמורה (דף כב:) ואמרי דלרעיה אזלא דתנן המפריש חטאת כו':

אין חטאת מתה. משום כיפרו בעליה אלא האבודה בשעת כפרה ונמצאת אחר שנתכפרו הבעלים הא נמצאת קודם כפרה כיון דאמרי רבנן לא מתה הויא לה מותר חטאת ורועה דמיה לשופרות:

ואילו בפסח. כי האי גוונא אבד בשעת הפרשה ונמצא קודם שחיטה אחר חצות:

קרב שלמים. כו' זירא דאמר קודם חצות ואחר חצות שנינו אלמא פסח שהיה לפנינו בשעת כפרה ובלבד שיהא אבוד בחצות קרב שלמים:

שמואל כו' סבירא ליה. ורועה בחטאת דקאמר שמואל לקמיה מפרש והוא הדין דמצוי לתרוצי שמואל כרבה סבירא ליה דאמר קודם שחיטה שנינו ובפסח נמי אבוד בשעת הפרשה רועה ולקמן מפרש לה בלישנא אחרינא הכי:

נמצא קודם חצות. אפילו לר' זירא רועה דקבעתיה חצות:

קודם חצות. שהיא שעה שאינה ראויה לו להקרבה:

לאו אבוד הוא. ואפילו הפריש אחר תחתיו קודם שנמצא לאו (מיתה) אבוד חשיב ליה:

אמר שמואל:

כל שבחטאת - מתה,
בפסח - קרב שלמים.
וכל שבחטאת - רועה,
בפסח - נמי רועה.

ורבי יוחנן אמר:

אין הפסח קרב שלמים אלא שנמצא אחר שחיטה, אבל קודם שחיטה - לא.

מתקיף לה רב יוסף:

וקללא הוא!?

והרי חטאת שעברה שנתה - דלרעיה אזלא,

דאמר רבי שמעון בן לקיש:

חטאת שעברה שנתה - רואין אותה כאילו היא עומדת בבית הקברות, ורועה. ואילו בפסח, כי האי גוונא - קרב שלמים,

דתניא:

"כשיב" - לרבות את הפסח אליה.

בשהוא אומר: "אם כשיב" - לרבות את הפסח שעברה שנתו, ושלמים הבאין מחמת פסח,

לכל מצות שלמים - ששעונים: סמיכה,

ונסכים,

ותנופת חזה ושוק.

בשהוא אומר: "אם עז" - הפסיק הענין,

לימד על העז שאין טעון אליה!"

אמר ליה:

כי קאמר שמואל - באבודין, בדחויין - לא אמר.

ו"אבוד" - מי משכחת לה?

והרי אבודה בשעת הפרשה,

לרבנן דלרעיה אזלא,

דתנן:

"הפריש חטאתו ואבדה,

והפריש אחרת תחתיה, ונמצאת הראשונה,

והרי שתייהן עומדות -

אחת מהן תקרב, ושניה תמות,

דברי רבי.

וחכמים אומרים:

אין חטאת מתה אלא שנמצאת לאחר שנתכפרו בעלים" (תמורה כב.).

הא קודם שנתכפרו בעלים - רועה,

ואילו בפסח, היכא דאבד, ונמצא אחר חצות קודם שחיטה - קרב שלמים!

שמואל - כרבי סבירא ליה,

דאמר: אבודה - למיתה אזלא.

והא כל אבודה לרבי - מתה,

ואילו בפסח, היכא דאבד קודם חצות, ונמצא קודם חצות - רועה!

קודם חצות - לאו אבוד הוא, כדרך בא.

דאָמַר רבא:

אבידת לילה - לאו שמה אבידה.

אלא, 'רועה' לרבי - היכי משכחת לה?

צ"ב

כדרבי אושעיא.

דאָמַר רבי אושעיא:

הפריש שתי חטאות לאחריות - מתכפר באחת מהן, ושניה תרעה.

והא אילו בפסח, כי האי גוונא - קרב שלמים!

אלא, שמואל כרבי שמעון סבירא ליה,

דאָמַר: "חמש חטאות מתות".

והא 'רועה' לרבי שמעון - לית ליה כלל!

שמואל נמי חדא קאמר:

כל שבחטאת - מתה, בפסח - קרב שלמים.

ומאי קא משמע לן?

לאפוקי מדרבי יוחנן,

דאָמַר: אין הפסח קרב שלמים אלא שנמצא אחר שחיטה,

אבל קודם שחיטה - לא.

אלמא: שחיטה קבע.

קא משמע לן: חצות קבע.

לישנא אחרנא:

ואילו בפסח, היכא דאבד, ונמצא אחר חצות קודם שחיטה - יקרב שלמים!

שמואל כרבה סבירא ליה,

דאָמַר: שחיטה קבע.

והא מדקאמר רבי יוחנן עלה:

אין הפסח קרב שלמים אלא שנמצא אחר שחיטה,

אבל קודם שחיטה - לא.

אלמא: שחיטה קבע.

מקלל דשמואל סבר: חצות קבע!

אלא, שמואל כרבי סבירא ליה,

דאָמַר: אבודה - למיתה אלא.

והא כל אבודין לרבי - מתין,

ואילו בפסח, היכא דאבד קודם חצות, ונמצא קודם חצות - רועה!

קסבר: קודם חצות - לאו אבוד הוא,

וקסבר: חצות קבע.

רפ"י

דאָמַר רבא. גבי חטאת אבידת לילה והפריש אחרת תחתיה בלילה ונמצאת (תחתיה) לאור הבוקר אפילו לרבי לאו למיתה אלא לרעה הואיל ולילה לאו שעת הקרבה היא:

אלא רועה לרבי. באבודין היכי משכחת לה דתיקום כל שבחטאת רועה דשמואל:

לאחריות. שאם תאבד האחת יביא חבירתה והכא איכא לאקשוויי הא לאו אבודה היא אלא דקא מוטיב ליה קושיא אחריתי:

ה"ג והא אלו בפסח כי האי גוונא קרב שלמים. דהיינו מותר הפסח גמור שהרי לכך הופרש ואין כאן דחוי:

אלא. לא תיבעי רועה בחטאת היכא משכחת לה דשמואל כר"ש ס"ל דאמר במסכת תמורה חמש חטאות מתות הנזכרות למיתה מתות הן בכל ענינים שאתה מוצא וחטאי שכיפרו בעליה מתה בכל שהיא בין שנמצאת קודם כפרה בין שנמצאת לאחר כפרה בין שהפרישה לאחריות מתה הנותרת:

והא רועה לר' שמעון לית ליה. ומאי היא דקאמר שמואל כל שבחטאת רועה:

שמואל נמי חדא קאמר כל שבחטאת מתה. דהיינו כיפרו בעליה מ"מ בפסח קרב שלמים ותו לא אמר מידי ועל כרחין כיון דכל אבודין בפסח קריבין שלמים ושמואל חדא קאמר מוקמי ליה כר"ש דאי כר' או כרבנן דאית להו רועה בחטאת מאי סימנא קא נקיט שמואל למימר חדא כל שבחטאת מתה בפסח קרב שלמים הלא אף הרועה בחטאת קריבה שלמים בפסח אבל השתא דס"ל כר"ש הוי סימן שלם דאין לך אבוד בחטאת שאינו מת ואין לך אבוד בפסח שאינו קרב:

ומאי קא משמע לן. שמואל כיון דכל אבודין בחטאת מתין ואתא שמואל למימר כל אבודין בפסח קריבין שלמים מתניתין היא הפסח שנמצא אחר שחיטה ומתצינן לה לעיל אחר זמן שחיטה יקרב אלמא קסבר האבוד בחצות יקרב:

לאפוקי מדרבי יוחנן. דפליג עליה ואמר אין הפסח קרב שלמים אלא שנמצא אחר שחיטה: אבל נמצא קודם שחיטה. ואע"ג דאבוד היה בחצות רועה דשחיטת השניה קבעה ליה לקמא בדחוי:

קא משמע לן. שמואל דאמר כל שבחטאת מתה וכר' שמעון דאמר אבודה בשעת הפרשה מתה ואשמעינן שמואל אבוד בשעת הפרשה ובחצות שהוא נקרא אבוד אפי' נמצא קודם שחיטה קרב שלמים דחצות הוא דקבעיה בדחוי והשתא אע"ג דאוקימנא לשמואל חדא קאמר ליכא לאוקומא כל שבחטאת מתה אמתו לה בעליה דהא כל מתו בעליה מתות ואלו פסח מתו בעליו אחר חצות רועה וקבעתיה חצות וליכא למימר דסביר' ליה שמואל חצות לא קבעה דהא ר' יוחנן בר פלוגתיה הא סברא אית ליה הלכך על כרחין באבודין מוקמינן ליה ועוד דר' יוחנן בר פלוגתיה אאבודין פליג דקאמר נמצא:

הכי גרסינן לישנא אחרנא ואלו בפסח היכא דאבד ונמצא אחר חצות קודם שחיטה קרב שלמים. ולעיל קא מיהדר והרי אבודה בשעת הפרשה לרבנן וכי' ואלו בפסח האבוד בחצות והפריש אחר תחתיו ונמצא זה אחר חצות קרב שלמים כר' זירא ואע"ג דאבוד היה בשעת הפרשה:

ומשני בלישנא אחרנא שמואל כרבה סבירא ליה דאמר קודם שחיטה שנינו שהנמצא קודם שחיטה רועה בפסח כרבנן בחטאת:

ופריכין והא מדאמר ר' יוחנן עלה אין הפסח קרב שלמים אלא שנמצא אחר שחיטה. מכלל דשמואל אמר אפילו נמצא קודם שחיטה קרב שלמים דלאו שחיטה קבעה אלא חצות קבעה וזה כיון דבחצות אבוד היה קרב שלמים אלמא לשמואל אבוד בשעת הפרשה אע"פ שהיה בשעת כפרה קרב שלמים:

אלא שמואל כר' סבירא ליה. כדלעיל עד קא משמע לן חצות קבע:

22. צז, ב - צח, א

רפ"י

מתני'

או זכר בן שתי שנים. דאינו ראוי לפסח:

ירעה עד שיסתאב ויביא בדמיו שלמים. דקבעתיה הפרשה אע"פ שמעיקרו דחוי הוא הרי הוא כקבוע שנדחה שאין הוא עצמו קרב שלמים אלא דמיו:

המפריש פסחו ומת. לקמיה מפרש אימת מית:

לא יביאנו בנו אחריו לשם פסח. דהוה ליה פסח שמתו בעליו ואין כאן מנויין:

גמ'

שמע מינה בעלי חיים נדחין. בהמה שנדחת בחיים דחוויה דחוי גמור שאף לכשראית למה שהיתה ראויה אינה קריבה אלא רועה דהא דתנן תרעה ולא קרבה שלמים היא גופה שזו היא ראיתיה כמתחלה שכל מותר פסח קרב שלמים ודלא כר"ש דאמר בעלי חיים אין נדחין בפרק שני שעירי (יומא דף סג): דגמרינן מבעל מום שנדחה ולכשעבר מומו נראה ומרישא נמי שמעינן לה אלא משום דמהא שמעינן תלת נקט לה הכא:

ושמע מינה דחוי מעיקרא הוי דחוי. דהא נקבה או זכר בן שתי שנים מתחלתו לא נראה למה שהוקדש וקאמר ירעה ולא יקרב שלמים הוא עצמו ואיכא למאן דאמר במסכת סוכה (דף לג): דאין דחוי אלא הנראה ונדחה:

ושמע מינה יש דחוי בדמים. כדפרישית:

בכמה מקומות בגמ' מצינו לשון זה גבי הא דאמר רבי יוחנן בהמה של שני שותפין הקדיש חציה וחזר ולקח חציה קדושה ואינה קריבה שמע מינה תלת כו' כי הכא ובמסכת קדושין (דף ז): ובזבחים (דף יב). ולמדתי פירושה ממסכת כריתות (דף כז). דגרס התם בלשון הזה ש"מ קדושת דמים נדחה כלומר שמע מינה אפילו דבר שלא קדש תחלה להקרבת גופו אלא לדמיו כגון הקדיש חציה וחציה השני חולין דחוי ליקרב לגופו בתחלת הקדושו אינו קרב עוד לעולם דהואיל ונדחה ידחה ולא תימא אין דחוי בקדשים אלא הקדיש לגופו ונדחה מהקריב אבל קדושת דמים לא אלימא למימר ביה תורת דחוי ואי אתיא לה שעת הכשר הקרבה כגון הכא דחזר ולקח חציה תקרב והכא נמי הכי פרישנא לה יש דחוי בדמים כגון נקיבה לפסח לא חזיא גופה לפסח אלא כי אקדשה לדמים אקדשה ואידי דדחוייה דלא חזיא לאקרובי גופה לדבר שהוקדשה לה אמרינן תדחה לעולם אפילו לאחר הפסח דכל מותר הפסח הוי שלמים ונקיבה לשלמים מחזא חזיא דקתני מתני' דמי שלמים אבל גופה לא אלימא אלימא קדושת דמים לומר בה תורת דחוי ולא אשכחן דפליגי תנאי בהא מילתא מיהו טובא אשמעינן תשובת רבנו ע"כ ותמיהא לי אמאי גרע ממותר הפסח שראוי לפסח כדאמרינן בהאשה (לעיל דף פט): ונטרחו ונייתי במותר:

משנה

המפריש נקבה לפסחו, או זכר בן שתי שנים - ירעה עד שיסתאב, וימכר, ויפלו דמיו לנדבה לשלמים.

צה,א

המפריש פסחו ומת - לא יביאנו בנו אחריו לשם פסח, אלא לשם שלמים.

גמרא

אמר רב הונא בריה דרב יהושע:

שמע מינה תלת:

שמע מינה: בעלי חיים - נדחין,

ושמע מינה: דחוי מעיקרא - הוי דחוי,

ושמע מינה: יש דחוי בדמים.

23. צח, א

רס"י

בנו נמנה עמו. אם היה בנו נמנה עמו ועדיין יש לו בעלים: **אי נימא דמית קודם חצות.** ובו ביום הא חל אנינות עליה ברישא ותו לא חיילא עליה חיובא דפסח להביאו בפני עצמן כדתנן (לעיל דף צא.) וכולן אין שוחטין עליהן בפני עצמן ומתני' קתני יביאנו דמשמע הוא עצמו: **אלא דמת אחר חצות.** דכיון דחיילא עליה דין פסח ברישא שוחט לעצמו ולא חיישין שמא יביאוו לבית הפסול דמזוהר זהיר משום חובת פסח דחייל עליה מעיקרא אבל כי חיילא אנינות ברישא לא זהיר ובמת יום או יומים קודם לא מצי לאוקמא אלא סתמא דמילתא בו ביום היו מפרשין פסחיהן: **הא קבעתו חצות.** לפסח ואידחי משלמים דהא תנן (לעיל דף צו:.) הפסח העומד בחצות ולא הקריבו ירעה: **לשם פסח שני.** אם לא עשה את הראשון מפני אנינותו: **לצדדין קתני.** מת אחר חצות דחיילא עליה זמן חיובא דפסח ברישא ובנו נמנה עמו ונשאר לו בעלים יביאנו לשם פסח אין בנו נמנה עמו לא מיירי בה מידי וממתני' שמעינן ירעה דהא קבעתי חצות: **מת קודם חצות ואין בנו נמנה עמו יביאנו לשם שלמים.** דלא קבעתיה חצות ואם בנו נמנה עמו לא איצטרך לאורויי בה מידי דודאי מיקרב לפסח שני ואשמעינן מינה דהיכא דחל עליה חיובא דפסח ברישא שוחטין עליו: **ל"א הא חל עליה אנינות ברישא.** ותו לא חיילא עליה חיובא דפסח והא דתנן (לעיל דף צ:.) שוחטין על האונן ה"מ היכא דחיילא חובת פסח עליה ברישא והדר חל עליה אנינות: **שהיה אביו גוסס בחצות.** ומת לאחר חצות בנו נמנה עמו יביאנו לשם פסח דהא חל עליה חיובא דפסח ברישא אין בנו נמנה עמו יביאנו לשם שלמים דכיון דבחצות היה גוסס ורוב גוססין למיתה לא קבעתיה חצות: **לעולם דמית אחר חצות.** ודקשיא לך היאך יקרב שלמים הא קבעתיה חצות ואידחי ר' שמעון היא דאמר בסדר יומא בפי' ב' שיערי (סג:.) בעלי חיים אין נדחין אלא מחמת מום או אתנן ומחיר שאינן ראויין אבל למה שהוא ראוי יקרב והאי חזי לשלמים: **ה"ג רבינא אמר כגון שהפרישו אחר חצות ומתו בעליו אחר חצות.** בנו נמנה עמו יביאנו לשם פסח דחיובא דפסח חיילא ברישא אין בנו נמנה עמו יביאנו לשלמים דכיון דבחצות עדיין לא הופרש אין כאן קבע לדחות וקסבר תנא דידן חצות קבע ולא כל שאר זמן שחיטה:

"המפריש פסחו [ומת - לא יביאנו בנו אחריו לשם פסח, אלא לשם שלמים]."

תנו רבנן:

"המפריש את פסחו ומת, אם בנו ממונה עמו - יביאנו לשום פסח, אין בנו ממונה עמו - יביאנו לשום שלמים לששה עשר."

"לששה עשר" - אין,

לחמשה עשר - לא.

קא סבר: נדרים ונדבות - אין קריבין ביום טוב.

דמית האב - אימת?

אילימא: דמית קודם חצות - "בנו ממונה עמו - יביאנו לשום פסח"!

הא חלה אנינות עילויה מעיקרא!

אלא: דמית אחר חצות - "אין בנו ממונה עמו - יביאנו לשום שלמים"!

הא קבעתיה חצות!

אמר רבה⁵⁵⁷:

לעולם דמית קודם חצות,

ומאי "יביאנו לשום פסח"?

לשום פסח שני.

אפי' אמר:

לצדדין קתני:

מת אחר חצות, בנו ממונה עמו - יביאנו לשום פסח,

מת קודם חצות, אין בנו ממונה עמו - יביאנו לשום שלמים.

רב שרביא אמר:

לעולם דמית לאחר חצות,

וכגון שהיה אביו גוסס בחצות.

רב אשי אמר:

לעולם דמית לאחר חצות,

ורבי שמעון היא,

דאמר: אין בעלי חיים נדחין.

רבינא אמר:

כגון שהפרישו אחר חצות, ומתו בעלים אחר חצות,

וקא סבר: חצות קבע.

24. צח, א-ב

רס"י

מתני'

הפסח שנתערב בזבחים. שלשה טלאים אי של פסח ואי של זבחים של עולה ונתערב הפסח ביניהן כולם ירעו עד שישתאבו וימכרו ויביא בדמי היפה שבהן עולה דשמה היפה עולה היה ובדמי היפה שבהן אשם שמא היפה אשם היה ובדמי היפה שבהן פסח אם קודם הפסח [נסתאבו] ואם לאחר הפסח נסתאבו יביאו שלמים דשמה היפה פסח היה ואותו מותר שהוא צריך להוסיף על השנים עד שיגיעו לדמי היפה שבהן יפסיד מביתו משלו ואיית הרי הוא מחליף שמביא שלמים בדמי האשם או בדמי העולה והרי קדושת הבהמה חלתה על מעות דמיה ואין משנין מקדושה לקדושה כשבא לחללן להבהמות כך הוא עושה אם יפה שבהן שוה סלע מביא גי סלעים מביתו ונוטל הסלע האחת ואומר כל מקום שהיא העולה הרי מחוללת על הסלע זו וביא ממנו עולה ונוטל סלע השנית ואומר כל מקום שהוא האשם הרי הוא מחולל על סלע זו ומביא בו אשם וכן לשלמים:

נתערב בבכורות. שמתן דמן ומתן דם הפסח שוה ואין טעוניה תנופת חזה ושוק ולא סמיכה ונסכים: ר"ש אומר. אם כל החבורה כולה כהנים היו יאכלו את כולם בו בלילה ויקרב פסח לשם פסח כל מקום שהוא והבכורות לשם בכור בכל מקום שהן:

גמ'

והא קא מייתי קדשים לבית הפסול. לר"ש קא פריך דממעט בזמן אכילת הבשר ושורפו לותר עד בקר שלא כדין משום ספק פסח והל"ל ירעו שדין הבכור לשני ימים ולילה אחד:

מביאין קדשים לבית הפסול. למעט בזמן אכילתן מוטב מלנתקן לרעייה: **ישחטו בצפון.** כחומר אשם ולא כשלמים בכל מקום ויאכלו כחומר שבהן כותרת האשם לזכרי כהונה ליום ולילה לפני מן הקלעים:

לבית הפסול. שממעט בזמן אכילת השלמים אלא ירעו:

ורבנן. דאמרי אין מביאין היכי עבדינן לפסח שנתערב בבכורות בשלמא גבי אשם שנתערב בשלמים או פסח שנתערב בעולה ואשם איכא למימר ירעו וימכרו ויביא בדמיהן אותן קרבנות כדאמרן לעיל אבל בכור נאמר בו לא תפדה ואין לו פדיון ואינו תופס את דמיו ואינו יוצא מקדושתו לחול על המעות אלא נאכל במומו לכהן ופסח בר פדיון הוא ואינו נאכל בלא פדיון:

ממתין עד שיוממו ויביא בהמה שמינה. ביפה שבהן:

ונימא כל היכא דאיתיה לפסח תיחול. קדושתיה אהנך מעות ומייתי בהנך מעות שלמים כדין מותר הפסח:

ואכיל להו. לכל התערובת:

בתורת בכור בעל מום. ואיזו היא תורתו אין נשחט באטליו ואין נמכר באטליו ואין נשקל בליטרא ואם היה מכיר בפסח שנפדה היה שוחטו ומוכרו באטליו אם ירצה:

משנה

הפסח שנתערב בזבחים -
בולו ירעו עד שישתאבו, וימכרו,
ויביא בדמי היפה שבהן - ממין זה,
ובדמי היפה שבהן - ממין זה,
ויפסיד המותר מביתו.

נתערב בבכורות -

רבי שמעון אומר:

אם חבורות נהנים - יאכלו.

גמרא

צח, ב והא קא מייתי קדשים לבית הפסול!

רבי שמעון לטעמיה,
דאמר: מביאין קדשים לבית הפסול.

דתנן:

"אשם שנתערב בשלמים -

רבי שמעון אומר:

ישחטו בצפון,

ויאכלו בחומר שבהן.

אמרו לו:

אין מביאין קדשים לבית הפסול" (זבחים עה, ב).

ורבנן, היכי עבדינן?

אמר רבא:

נמתין לו עד שיוממו, ויביא בהמה שמינה,
וליאמא: כל היכא דאיתיה לפסח, תחול עליה דהאי,
ואכיל להו בתורת בכור בעל מום.

25. צח, ב - צט, א

רפ"י

משנה

חבורה שאבד פסחה, ואמרו לאחד: "צא ובקש ושחוט עלינו", והלך ומצא ושחט, והם לקחו ושחטו, אם שלו נשחט ראשון - הוא אוכל משלו, והם אוכלין עמו משלו, ואם שלו נשחט ראשון - הם אוכלין משלו, והוא אוכל משלו, ואם אינו ידוע איזה מהן נשחט ראשון, או ששחטו שניהם כאחד - הוא - אוכל משלו, והם - אינם אוכלין עמו, ושלוהו יצא לבית השריפה, ופטורין מלעשות פסח שני.

אמר להן: "אם אחרתי - צאו ושחטו עלי", הלך ומצא ושחט, והו לקחו ושחטו, אם שלו נשחט ראשון - הו אוכלין משלו, והוא אוכל עמהו, ואם שלו נשחט ראשון - הוא אוכל משלו, והו אוכלין משלהם, ואם אינו ידוע איזה מהן נשחט ראשון, או ששחטו שניהם כאחד - הו - אוכלין משלו, והוא - אינו אוכל עמהו, ושלוהו יצא לבית השריפה, ופטורין מלעשות פסח שני.

אמר להן, ואמרו לו - אוכלין כולן מן הראשון, ואם אין ידוע איזה מהן נשחט ראשון - שניהו יוצאין לבית השריפה.

לא אמר להן, ולא אמרו לו - אין אחראין זה לזה.

שתי חבורות שנתערבו פסחיהן: אלו - מושבין להן אחד, ואלו - מושבין להן אחד, אחד מאלו - בא לו אצל אלו, ואחד מאלו - בא לו אצל אלו, וכך הם אומרים: "אם שלוהו הוא הפסח הזה - ידיך משוכות משלך, ונמנית על שלוהו, ואם שלך הוא הפסח הזה - ידינו משוכות משלנו, ונמנינו על שלך".

וכן חמש חבורות של חמשה חמשה, ושל עשרה עשרה - מושבין להן אחד מכל חבורה וחבורה, וכן הם אומרים.

שנים שנתערבו פסחיהן: זה - מושך לו אחד, וזה - מושך לו אחד, זה - ממנה עמו אחד מן השוק, וזה - בא אצל זה, וזה - בא אצל זה, וכך הם אומרים:

"אם שלי הוא פסח זה - ידיך משוכות משלך, ונמנית על שלי, ואם שלך הוא פסח זה - ידי משוכות משלי, ונמיתי על שלך".

גמרא

תנו רבנן:

"אמר להן, ואמרו לו - אוכל מן הראשון. לא אמר להן, ולא אמרו לו - אינו אחראין זה לזה. מבאן אמרו חכמים: יפה שתיקה לחכמים, קל וחומר לפופשים, שנאמר: "איל מהריש חכם יחשב"⁵⁵⁸ (משלי יז, כח)."

צט, א

מתני'
צא ובקש. את האבוד ושחוט עלינו: **אם שלו נשחט ראשון**. הואיל והם אמרו לו שחוט עלינו על שלו הם נמנין ושוב אין יכולין להימנות על שלהן ושלהן ישרף דפסח בלא בעלים הוא ואוכלין כולן משלו: **ואם שלו נשחט ראשון הוא אוכל משלו**. שהרי לא נמנה על שלהן והם אוכלין משלהן שהרי חזרו בהן מן האבוד ומשכו ידיהן ממנו: **והו אינו אוכלין עמו**. שמא שלהן נשחט ראשון ונמשכו מזה: **ושלהו יצא לבית השריפה**. שמא שלו נשחט ראשון ואין נמנים על השני: **ופטורין מפסח שני**. דממה נפשך בראשון נימנו ואכילה לא מעכבא: **אמר להם אם אחרתי שחטו עלי**. יחיד שהלך לבקשו ואמר לבני חבורה אם אחרתי שחטו עלי והמנוני עמכם והו לא אמרו שחוט עלינו: **הוא אוכל עמהו**. ושלו ישרף דכיון שהמנוהו על שלהן הרי נמשך מן הראשון וחזר בו משליחותו: **ושלו יצא לבית השריפה**. שמא שלהן נשחט ראשון ונמשך משלו שהרי עשאן שלוחין: **ופטור מפסח שני**. ממה נפשך בראשון יצא: **אמר להם**. שחטו עלי אם אחרתי ואמרו לו בקש ושחוט עלינו יאכלו כולן מן הראשון דהם שלוחיו והוא שלוחם: **ואם אין ידוע איזהו נשחט ראשון**. ישרפו שניהם ופטורין מפסח שני: **אינו אחראין זה לזה**. אין אחריות וטענה זה על זה ואין זה וזה חוששין איזו נשחט ראשון אלא הן אוכלים משלהם והוא אוכל משלו: **אלו מושכין להם אחד**. מן הפסחים ואלו מושכין אחד: **אחד**. מבני חבורה זו בא לו אצל חבורה זו ואחד מזו בא לו אצל זו: **וכן הם אומרים**. לאותו יחיד הבא אצלן: **אם שלוהו הוא פסח זה**. שמשכנו אליו ויפה ביררנו את שלוהו משך ידיך משלך והימנה עמנו על שלוהו ואם שלך הוא פסח זה הרי אתה עליו וידינו משוכות משלנו ויהא לבני חבורה האחרת ונמנינו על זה שלך נמצא אם החליפו הרי זה הומשכו כל חבורה וחבורה משלהן ונמנו על אותו שביירו וכן בני חבורה השניה אומרים ליחיד הבא אצלך ועל כרחינו צריך אחד מאלו לבוא אצל אלו ולימנות עמהו ולא אמרין ימשכו אלו משלהן בכל מקום שהוא ואלו משלהן ויחזרו וימנו אלו על האחד ואלו על האחד משום דאמרין בברייתא בגמי בין לרבי יהודה בין לר' יוסי אסור לימשך כל בני חבורה מן הפסח להניחו בלא בעלים ועכשיו כשהאחד מבני החבורה זו בא אצל החבורה האחרת ממה נפשך אין כאן פסח בלא בעלים אם יפה ביררו הרי כל חבורתו עליו חוץ מן האחד שפירש מהן ומשך ידו ואם הם החליפו הרי הלך אחד מהם עם חבורה האחרת וכשמשכו הנותרים את ידיהן ממנו נשאר הוא עליו:

וכן חמש חבורות של חמש חמש. בני אדם שנתערבו פסחיהם כל חבורה וחבורה מושכים להם א' מן הפסחים וחמש אנשים שבכל חבורה וחבורה מתחלקין לחמשה פסחים שאם החליפו לא יהא כאן פסח שלא יהא אחד מבעליו הראשונים עליו:

וכן הם אומרים. כשנעשו עתה חבורות חדשים אומרים הארבעה לאחד אם שלך הוא פסח זה ידי ארבעתינו משוכין מארבעה פסחינו בכל מקום שהן ונימנינו עמך וכך הן חוזרין ואומרים לשני וכן הארבעה לכל א' שבחבורה וכן כל חבורה וחבורה:

שנתערבו פסחיהן. ראוברן ושמעון שנתערבו פסחיהן ראוברן מושך לו אחד ושמעון מושך לו אחד ראוברן הולך וממנה עמו את לוי מן השוק ואומר כל מקום שהוא פסח שלי הרי אתה נמנה עליו שמעון ממנה עמו את יהודה מן השוק דעכשיו יהו שנים על כל אחד כל מקום שהוא:

המשך רשי בעמוד הבא

⁵⁵⁸ גם איל מהריש חכם יחשב אוטם שפתיו נבון

26. צט, א

רס"י

זה בא אצל זה. ראובן בא לו אצל פסח שמשך לו שמעון ושמעון בא לו אצל פסח שמשך לו ראובן וכן אומר ראובן ליהודה הנשאר על פסח שבירר לו שמעון אם שלך הוא פסח זה שיפה בירר לו שמעון תחלה הרי ידי משוכות משלי והריני נמנה עמך על זה ואם שלי הוא פסח זה שלא כיווננו לברר תחלה יפה ואין זה פסח שנימנית עליו עם שמעון הרי ידיך משוכות משלך והמנה על זה ולכך הוצרך כל אחד להמנות אחד מן השוק שאם באו להתנות כשהן יחידין ולומר אם שלי הוא פסח זה ושלך שלך הרי יפה ביררנו ואם לאו הריני מושך משלי ונמנה על שלך נמצא כשהוא נמשך משלו הרי הוא מניח פסחו כמות שהוא כלומר בלא בעלים שעדיין לא נמנה אחר עליו ואפ"י לר' יוסי לית ליה והא ליכא למימר שימנה כל א' על של חבירו קודם שימשך משלו דהנמנה על שני פסחים אין זה מנין:

גמ'

מכאן אמרו. מפני דבר כזה אמרו יפה שתיקה כו' שאילו אמר ואמרו השני אין לו תקנה לא אמר ולא אמרו שניהן ראויין זה אוכל משלו כו':

לימא מתני'. דקתני שנים שנתערבו פסחיהן כו':

דלא כר' יהודה. דבעי שיהא א' מבני חבורה הראשונה קיים עליו דהא ודאי אותן שנים שהביאו מן השוק אינן חשובין מבני חבורה הואיל ולא היו בשעת לקיחתן ועל כרחיך רבי יהודה אבני שעת לקיחתו קפיד דאי אמנויין בתר הכי סגי מאי איכא בין דידיה לרבי יוסי ונמצא שאם הוחלפו בשעת שחיטה על ידי התנאי והמשכה אין אחד מן הראשונים קיים עליו ורישא דקתני דבעינן שהוחלפו מכל חבורה לכל הפסח טעמא משום דבעי אתנויי ומימר אם שלך הוא הפסח הזה ידנו משוכות משלנו ונמנינו על שלך ואם לאו דאיכא חד מבעליו התם מאן קא ממני ליה והאיך יכולין לומר ונמנינו על זה בלא רשות בעליו:

ואם ימעט. משמע אם רצו מתמעטין ונמשכין ובלבד שיהא אחד מבני החבורה קיים דאם ימעט משמע שיש שיעור:

כמות שהוא. בלא בעלים ואם רצו כולן לימשך ימנו עליו אחרים תחלה אבל לבני חבורה ראשונה לא קפיד קרא:

כיון דאמר ר' יהודה. בפרקין דלעיל (דף צא.). מעיקרא לאימנויי אחרנא עליה קאי ואפילו אין שם תערובת הלכך זה הבא מן השוק ונמנה עליו בכל מקום שהוא הוה ליה אחד מבני חבורה ראשונה:

מתני' נמי דייקא. דר' יהודה היא:

חמשה וארבעה לא. חמש חבורות שיש בהן אחת של ארבעה אנשים ואין בה כדי לתת חלק אחד לכל פסח ופסח לא שרי מתניתין: מ"ט לאו משום דלא פש אחד מבני חבורה גביה. שאם נתחלפו פסחן של אלו לאותה חבורה שנתחדשה אחרי כן שיש ארבעה מארבע חבורות ומאותה של ארבעה לא הי' בה דלרבי יוסי טעמא משום דצריך אחד מבעליו שימנה בו את האחרון אבל אחבורה ראשונה דשעת לקיחה לא קפיד אפילו איכא בהו חבורה של ד' נמי איכא תקנתא שימנו מן השוק אחד עמהן בכל מקום שהוא פסחן ונמצאו עליו חמשה אנשים כדי לחלק אחד לכל פסח ופסח אלא שמעת מינה אבני חבורה קפיד:

"שנים שנתערבו פסחיהם:

זה - מושך לו אחד, וזה - מושך לו אחד,

זה - ממנה עמו אחד מן השוק, וזה - ממנה עמו אחד מן השוק,

זה - בא אצל זה, וזה - בא אצל זה,

וכך הם אומרים:

"אם שלי הוא פסח זה - ידי משוכות משלך, ונמנית על שלי,

ואם שלך הוא פסח זה - ידי משוכות משלי, ונמנית על שלך".

לימא מתניתין דלא קרבי יהודה,

דתניא:

"ואם ימעט הבית מהיות משה" (שמות יב, ד) - מלמד שמתמעטין והולכין,

ובלבד שיהא אחד מבני חבורה קיים.

דברי רבי יהודה.

רבי יוסי אומר:

ובלבד שלא יניחו את הפסח כמות שהוא?"

אמר רבי יוחנן:

אפילו תימא: רבי יהודה,

כיון דאמר רבי יהודה: "אין שוחטין את הפסח על היחיד",

מעיקרא לאמנויי אחרנא בהדיה קאי, וכאחד מבני חבורה דמי.

אמר רב אשי:

מתניתין נמי דייקא,

דקתני: "וכן חמש חבורות של חמשה חמשה".

"של חמשה" - אין, אבל של חמשה וארבעה - לא.

לאו, משום דלא פייש חד מבני חבורה גביה.

שמע מינה.

הדרן עלך מי שהיה טמא